

د اسلام دويم خليفه،
جليل القدر صحابي،
عمر فاروق رضي الله عنه

مبارک سيرت

د خپرولو شميره: (۲)

Ketabton.com

ليکوال: حبل الله (المتين)

کال: ۱۳۹۸ لمريز

کتاب پڙندنه:

نوم: د عمر فاروق (رضي الله عنه) سيرت.

ليکوال اوراټولوونکی: حبل الله (المتين).

ژباړن: خپله ليکوال.

ټايب: حبل الله (المتين)

ډيزاين او PDF: N. RASOOLI

کال: ۱۳۹۸ هجري لمريز

د خپرولو شميره: (۲)

فهرست

صفحه	عنوان:
(۱)	د عمر فاروق رضي الله عنه د سيرت (۱) برخه:
(۱)	پيژندنه
(۲)	د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲) برخه:
(۲)	د عمر رضي الله عنه اسلام راوړل:
(۵)	د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سيرت (۳) برخه:
(۶)	د عمر رضي الله عنه د سيرت (۴) برخه:
(۶)	د عمر رضي الله عنه هجرت:
(۷)	د عمر رضي الله عنه د سيرت (۵) برخه:
(۸)	د عمر رضي الله عنه د سيرت (۶) برخه:
(۱۰)	د عمر رضي الله عنه د سيرت (۷) برخه:
(۱۲)	د عمر رضي الله عنه د سيرت (۸) برخه او د هغه کرامات:
(۱۴)	د عمر رضي الله عنه د سيرت (۹) برخه:
(۱۴)	د الله جل جلاله ولي جوړيدلو لپاره شرطونه:
(۱۴)	د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۰) برخه:
(۱۴)	کرامت زړه سوی، او د خپل رعیت سره مينه:
(۱۶)	د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۱) برخه:
(۱۶)	د شپې د خپلو خلکو د احوال معلومول:
(۱۶)	د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۲) برخه:
(۱۶)	قسم په خدای زه د دين په کار کې د کوچونو نه زيات نرم یم:
(۱۸)	د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۳) برخه:
(۱۸)	د عمر رضي الله زړه ولي له کوچونو نرم او تر کاني کلک وو؟
(۱۹)	د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۴) برخه:
(۱۹)	پخوانيو اسماني کتابونو کې د عمر رضي الله عنه ذکر:
(۲۰)	د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۵) برخه:
(۲۲)	د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۶) برخه:
(۲۲)	د مسجد لپاره د مالک بي اجازې د چا ځمکه استعمالول:
(۲۳)	د عمر رضي الله عنه د سيرت او عدالت (۱۷) برخه:
(۲۵)	د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۸) برخه:
(۲۵)	د جاسوسی په تور د مسلمان د وژلو حکم او قتل خطا:
(۲۷)	د عمر رضي الله عنه د عدالت (۱۹) برخه:
(۲۹)	د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۰) برخه:

○○○ د عمر فاروق رضي الله مبارك سيرت ○○○

- (۲۹) د امير المومنين د مسلمانانو لپاره سينه مبارکه پراخه ساتل: -----
- (۳۱) د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۱) برخه: -----
- (۳۱) د اور سوزولو سزا چاته ورکولو سزا: -----
- (۳۳) د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۲) برخه: -----
- (۳۳) د زميانو او غلامانو حکم څه دی، چې جرم وکړي؟ -----
- (۳۵) د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۳) برخه: -----
- (۳۶) د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۴) برخه: -----
- (۳۶) د زميانو حقوق او جنگي بنديانو سره غدر: -----
- (۳۸) د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۵) برخه: -----
- (۳۸) د اولاد رسول ص سره نيکې کول: -----
- (۳۸) د ذمي د مال د خوړلو حکم: -----
- (۳۹) د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۶) برخه: -----
- (۳۹) قربان له داسې تقوی نه شم: -----
- (۴۱) د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۷) برخه: -----
- (۴۱) واک غوښتونکو ته زبردست زيری: -----
- (۴۳) د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۸) برخه: -----
- (۴۳) قاضي صاحبانو ته: -----
- (۴۴) د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۹) برخه: -----
- (۴۴) د عمر رضي الله عنه د خلافت لپاره د اهل حل والقعد شوری جوړول: -----
- (۴۶) د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۳۰) برخه: -----
- (۴۶) د عمر رضي الله عنه تقوی د بيت المال په باره کې: -----
- (۴۹) د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۳۱) برخه: -----
- (۵۱) د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۳۲) برخه: -----
- (۵۱) او د شهادت غمجنه پېښه: -----
- (۵۳) د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۳۳) برخه: -----
- (۵۳) او د شهادت دوهمه برخه: -----
- (۵۶) د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۳۴) برخه: -----
- (۵۷) د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۳۵) او اخيري برخه: -----
- (۵۷) د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه هغه خدمات چې د ټول انسانيت لپاره يې کړي دي: -----

د عمر فاروق رضي الله عنه د سيرت (1) برخه:

پېژندنه:

نوم: عمر ابن الخطاب رضي الله عنه^o.

دمور نوم: خنتمة بنت هاشم.

د عمر فاروق رضي الله عنه اولاد:

عبدالله، چې لوی عبدالله باندي ياديده، او د عمر رضي الله عنه لور حفصه أم المؤمنين رضي الله عنها دا دواړه د زينت بنت مظعون د لور څخه وو.

بل زوی يې لوی زيد (زيد الاكبر) چې د علي او بي بي فاطمي رضي الله عنها د لور كلثوم رضي الله عنها چې د عمر رضي الله عنها بي بي وه، ورڅخه پيدا شوی وه، هم داسې نور اولادونه دمختلفو بيبيانو نه پيدا شوي وو، زيد الاصغر، عاصم، عبد الرحمن الاوسط، عبد الرحمن الاصغر، عياض بل زيد او زينب، فاطمه.

د عمر رضي الله عنه د اسلام راوړل، زړه ته سکون ورکونکې لحظات.

عمر رضي الله عنه د قريشو د هغه تکړه مشرانو نه وو چې زيات بهادر، زړه ور، توره چلوونکې، تکړه غشي وپشتونکې، ليکونکې او لوستونکې او عمومي سفير وو، يعنې کله به چې د قريشو د کوم قوم سره مشکلات راغلل نو هغه د بنمن ته به د خبرو لپاره چاله ويږي زړه نه بنه کولو، چې ورشي خو عمر رضي الله عنه به يې ډازه او بې ويږي د سفير په توگه ورتللو.

عمر رضي الله عنه د بعثت په اول وخت کې د مسلمانانو تر ټولو زيات سر سخته د بنمن او تکليف ور کوونکې وو؛ نو همدا سبب وو، چې کله به هم مشرکينو کوم اقدام کولو نو د عمر رضي الله عنه په مشوره به يې عمل کولو او رسول الله (صلى الله عليه وسلم) او نور صحابه رضي الله عنهم هم دده نه زيات په ويږه کې وو، نو زکه رسول الله (صلى الله عليه وسلم) الله (جل جلاله) ته سوال وکړو چې يا الله (جل جلاله) ته خو اسلام د دواړو عمرينو نه چې کوم تاته خوښ وي قوي کړي، يعنې مسلمان يې کړي، يو عمر ابن هشام چې ابو جهل وو بل عمر ابن خطاب رضي الله عنه وو، نو الله (جل جلاله) د رسول الله (صلى الله عليه وسلم) سوال قبول کړ او د عمر رضي الله عنه د اسلام قصه داسې شروع شوه.

د مکې مشرکين سره راټول شول چې د رسول الله (صلى الله عليه وسلم) په ضد يوه فيصله وکړه چې داسې يو چل جوړ کړي چې د رسول الله (صلى الله عليه وسلم) نه ابدي بيغمه شي، نو دوی ټول مشران راوبلل او هر چا خپله رايه ورکوله، خو د عمر رضي الله عنه رايه بل شان وه، هغه داسې چې عمر رضي الله عنه په ځان بيخي زيات ډډه وو، چې هر کار کولای شي نو ورته يې وويل د محمد (صلى الله عليه وسلم) کار ماته پريږدئ، زه به مو ابدي ترې بيغمه کړم زه يوازې ورځم او سرتري قلم کوم او تاسو ته يې راوړم، بيا به دده د خاندان سره کومه روغه جوړه وکړو يا به يو نفر ورکړو چې بدل کې يې مې کړي يا به فديه ورکړو.

^o ماخذ سيرت ابن هشام - حكايات صحاب

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

د ټولو دا خبر خوځه شوه نو عمر رضي الله عنه توره له ټيکې بهر کړه او له هغه ځايه راوتو، هر چانه به يې پوښتنه کوله، چې محمد (صلى الله عليه وسلم) چېرته دی تر هغې چې د بني زهره د قوم يو نفر مخې ته ورغی هغه چې عمر رضي الله عنه وليدو پوښتنه يې ترې وکړه، چې عمره چېرته داسې توره په لاس روان يې عمر رضي الله عنه ورته وويل محمد (صلى الله عليه وسلم) پسې راوتلی يم نن يې بې له وژلو نه پرېږدم.

محمد (صلى الله عليه وسلم) زموږ خدايانو ته بد نسبت کوي خدايي يې نه مني او د پلرونو او نيکونو دين ئی پرېښی دی زموږ قوم د ده داسې کارونو نه تنگ راغلی دی نن به ضرور ټول ترې بيغمه کړم نو، هغه نفر چې دده خبرې واوريدلې ورته ئی وويل چې ښه ته دومره بهادر يې چې رسول الله (صلى الله عليه وسلم) وژلو پسې راوتلی يې؟ ته هغه پرېږده خپل کور دی سمبال کړه.

عمر رضي الله عنه خپل کور؟

ولی زما کور کې کوم نوی کار شوی؟

هغه ورته وويل د کوم دين د محوه کولو په نيت چې راوتلی يې هغه ستا کور ته داخل شوی، ته اول د خپل خاندان غم وخوره ستا خور او اوښی دواړه مسلمانان شوي لار شه ويې گوره.

عمر رضي الله عنه، چې د هغوی خبرې واوريدلې له غوصې تک شين شو او د خپلې خور د کور طرفته روان شو، کله چې هلته ورسيد، نو دروازه يې په زوره زوره په لغته ووهله، چې خور يې له ويرې کلکه بنده کړيوه خور او د خور خاوند يې نورو مسلمانانو سره هلته پټ قرآن لوستلو چې خور يې آواز واوريدلو نو له ويرې په لږزيدا شوه او خپل خاوند او نورو کسانو ته يې وويل تاسو پټ شئ زه ورزم چې معلوم ږم چې عمر رضي الله عنه په کوم نيت دومره په غوصه راغلی دی، هغوی ټول پټ شول او د خور فاطمې يې هغه د قرآن کریم پانې هم له ډيرې ويرې په همغه ځای کې له ياده وتلې وې او پټې کړې يې نه وې او په داسې حال کې دروازې ته روانه شوه، چې ټول بدن يې له ډيرې ويرې په لږزا وو.

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲) برخه:

د عمر رضي الله عنه اسلام راوړل.

کله چې نعيم، عمر رضي الله عنه ته پيغور ورکړ او سعيد ابن زيد رضي الله عنه چې د فاطمې بنت الخطاب رضي الله عنه خاوند او د عشره مبشره په قطار کې هم نمبر دی کور طرفته ورغی او هغوی ته خباب ابن منذر رضي الله عنه د قرآن تعليم ورکولو نو، کله چې فاطمې رضي الله عنها ټول موجود کسان پټ کړل او په داسې حال کې دروازې ته راغله چې بدن يې له ويرې لږزیدو او عمر رضي الله عنه ته يې دروازه بېرته کړه نو عمر رضي الله عنه چې له ډيره قهره او غضبه يې حواس بايللي وو، داسې

* * * * * د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت * * * * *

اواز ورباندي وکړو، ای د ځان د بنمنې ما آوریډلي چې تاد خپلو پلرونو او نیکونو دین پرینسي ایادا رښتیا دي؟

فاطمې رضي الله عنها جواب ورنکړ، نو عمر رضي الله عنه یې په وهلو شروع وکړه دومره یې وهله، چې د مخ مبارک نه یې وینې روانې شوې، نو جواب یې ورکړ، چې ای د خطاب زویه (د ورور نوم یې ورته ونه ویل، ځکه چې د هغه کفر یې ترمنځ مانع وو) چې هر سه کولای شی ویې کړه، هوزه مسلمانان شوې یوه زماژوند او مرگ به په همدې لاره کې وي، که چېرته حق په همدې لاره کې وي، نو زه همدا کلمه وایم بیا یې د شهادت کلمه وویل، کله چې عمر رضي الله عنه د هغې حالت ولیدو نو ویره ورباندي راغله کت کې کیناست او سوچونو واخیستو، ایادغه دین دومره رښتیني دی او حق دی چې فاطمې رضي الله عنها ترې سره دومره وهلو هم انکار ونکړو؟

همدې فکرونو کې ډوب وو چې هغه ورقو باندي چې هغوی نه له یاده وتلې وې نظر ولگیدو نو فاطمې رضي الله عنها ته یې وویل دغه ورقو کې څه لیکل شوي رایې کړه چې ویلوم، فاطمې رضي الله عنها جواب ورکړ، نه نه ته ددې لایق نه یې، دې باندي بې اودسه لاس لگول منعه دي که غواړې ویې لولې اول غسل یا اودس وکړه، د فاطمې رضي الله عنها زړه کې ورته امید پیدا شوزیې اوبه ورته راوړې او د اوداسه طریقه یې ور وښوده.

او عمر رضي الله عنه داسې حالت کې اودس وکړو چې د فاطمې رضي الله عنه سره ما څومره غلطې وکړه چې ومې وهله او هغې راسره هیڅ کبنه او عداوت ونکړ، خور څومره ورور مهربانه وي.

له اوداسه وروسته عمر رضي الله عنه د قران پاک په لوستلو شروع وکړه، چې اول کې یې بسم الله الرحمن الرحيم لیکل شوې وه، کله چې یې الرحمن او الرحيم ولوستل نو غلی شو او د دې کلمو معنی کې ژور سوچ وکړو، بیا یې لوستل پیل کړل، مخکې د سورت طه ایاتونه لیکلي وو، فکر او غور باندي یې لوستل چې مور خو ویل دا شعر دی، دا منتر دی دا خو رښتیا الله (جل جلاله) کلام دی تر هغې چې (۱۴) آیات ته ورسیدو چې لیکل شوي وو (اِنَّنِي اَنَا اللهُ لَالِلهِ اِلَا هُوَ فَاعْبُدْنِيْ الْخ)

نو، نور یې له سترگو او ښکې روانې شوې او په لوړ اواز یې د شهادت کلمه وویل.

فاطمې رضي الله عنها نه خپل ځان هیر شوی وو، د ورور په فکر کې وه چې له خوشحالی نه یې الله اکبر چغې کړې ورسره یې خاوند او خباب ابن منذر رضي الله عنهم هم راووتل د هغوی هم ویره ختمه شوی وه.

هغوی الله اکبر چغې کړې، هغوی ورته وویل، عمره مبارک شه پرون رسول الله صلی الله علیه وسلم الله جل جلاله ته سوال کړی وو، یا الله دواړو عمرینو کې چې یو عمر ابن هشام یعنی ابو جهل دی او بل عمر ابن الخطاب دی، چې کوم تاته خوښ او محبوب وي د مسلمانیدو هدایت ورته وکړه، نو دعا یې ستاسې په باره کې قبوله شوې ده.

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

نور، نو د عمر رضي الله عنه حالت بدل شوی وه فاطمې رضي الله عنه ته يې وفرمايل زرشه راته ووايه چې محمد (صلى الله عليه وسلم) چېرته دی نور می صبر نه کېږي زرشه ووايه چېرته دی؟

د هغوی چې اوس يقين راغلی وه چې عمر رضي الله عنه رښتيني دی ورته يې وفرمايل هغه د ارقم په کور کې دی؛ نو عمر رضي الله عنه سمدستي له هغه ځايه د ارقم کور ته راوان شولو او رسيدو سره سم يې دروازه وټکوله.

دنته نه او ازراغی سوک يې؟

عمر رضي الله عنه جواب ورکړو عمر يم.

صحابه کرامو ته چې د عمر رضي الله عنه رعب معلوم وو، ورخطاشول خو سيد الشهداء حمزه رضي الله عنه توره راوويسته او ويې ويل يارسول الله (صلى الله عليه وسلم) زه ورځم که په غلط نيت راغلی وی چې کار يې ور خلاص کړم.

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ورته وفرمايل زه په خپله ورځم، نور رسول الله (صلى الله عليه وسلم) دروازي ته راوان شو ورسره نور صحابه رضي الله عنهم هم پدې خاطر راغلل چې که عمر رضي الله عنهم کوم غلط حرکت وکړي، نو ترې منعه به يې کړي صحابه وو دروازه خلاصه کړه او رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ورووتو او عمر رضي الله عنهم يې له جامو ونيولو او ځان طرفته يې رتک وهلو او ورته يې وويل، ای عمره ته مسلمانانو ته د تکليف رسولو نه حصار يگي، تر هغې چې لکه د وليد بن مغيره الله جل جلاله ذليله کړی نه يې؟

بيا رسول الله (صلى الله عليه وسلم) دعا وکړه چې يا الله چې په دغه عمر باندې خپل دين ته قوت ورکړي.

دې وخت کې عمر رضي الله عنه د شهادت کلمه وويله او ټولو صحابه کرامو له خوشحالي د تکبير چغې شروع کړې چې دغه د الله اکبر الله اکبر الله اکبر او زونه د مکې ټولو لارو کې خلکو او وريدې.

بيا رسول الله (صلى الله عليه وسلم) درې واړې عمر رضي الله عنه په سينه کې ووهلو او دعا يې وکړه چې يا الله (جل جلاله) د عمر رضي الله عنه د زړه نه کېنه، بغض او عداوت وباسې او ايمان پکې داخل کړې دا دعا يې درې واړې تکرار کړه، دوی په همدې خوشحالي کې وو، چې جبرائيل عليه سلام راغی:

* ماخوذ من، حلية الالبياء ۱. ۴۷۰، صفة الصفوة ۱/ ۸۶، اسدالغابة ۴/ ۱۶۳.

د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سيرت (۳) برخه:

کله چې عمر رضي الله عنه د شهادت مبارکه کلمه وويله او رسول الله (صلى الله عليه وسلم) او نورو صحابه کرامو د تکبير او ازونه پورته کړل نو دې حال کې جبرائيل عليه سلام تشریف راوړو او ويې فرمايل،

يا رسول الله (صلى الله عليه وسلم) مبارک شه ستاسو سره اسمانو و الا هم پدې خوشحالی کې شریک دي هغوی هم خوشحاله دي، نو دې زيری سره رسول الله (صلى الله عليه وسلم) نور هم خوشحاله شو نو دې وخت کې عمر رضي الله عنه له رسول الله (صلى الله عليه وسلم) پوښتنه وکړه چې، او ويې وويل:

يا رسول الله ايا موږ په حقه يو، زموږ دين په حقه نه دی؟

رسول الله (صلى الله عليه وسلم) ورته وفرمايل بالکل موږ په حقه يو زموږ دين په حقه دی نو،

عمر رضي الله عنه وويل نو بيا موږ عبادت ولې په پټه کوو ولې په ښکاره میدان ته ولې ونه وځو؟

زما دې په هغه ذات قسم وي چې ته يې په حقه رالېږلی يې موږ به نور هر عبادت په ښکاره کوو.

کله چې رسول الله (صلى الله عليه وسلم) د عمر رضي الله عنه شهامت، بهادري او غيرت وليدو سوچ کې شو چې لا خو اوس هم موږ د دومره ډيرو ملکونو او د عربو سره مقابله نشو کولای او دلته عمر رضي الله عنه قسم وخور چې نور به دغه حقاني دين ښکاره کوو.

خو چې فکري يې وکړو د قريشو تکړه او تر ټولو بهادر انسان حمزه رضي الله عنه لاله مخکې مسلمان شوی او عمر رضي الله عنه هم مسلمان شو اوس د کافرانو شردفع کولای شو فيصله يې وکړه، چې د عمر رضي الله عنه قسم به پوره کوو، نو اجازه يې ورکړه چې صحیح ده ستا خبره منظور ده او سمدستي يې دوه صغه برابر کړل د يو په راس کې يې حمزه رضي الله عنه او د بل صغه په راس کې يې عمر رضي الله عنه ودرول او د دار ارقم نه بيت الله ته د تکبيرونو په زمزمه کولو روان شول، خو بل طرفته ټول مشرکين بيت الله شريف سره راجمع وو او د يو لوی زيری په طمع وو، چې عمر رضي الله عنه تللی او اوس به د رسول الله صلى الله عليه وسلم نه سر پرې کړې راوړي، خو بل خواه بيت الله شريف ته د مسلمانانو د تکبيرونو زمزمې راوړسيدي.

مشرکينو چې وليدل د يو صغه مشري حمزه رضي الله عنه او د بل صغه مشري عمر رضي الله عنه کوي نو حواس يې وبايلل او د دوی په ليدلو دومره غمجن شول، چې دوی په خپل ژوند کې داسې دغمونو ډکه توره ورځ نه وه ليدلې.

بل خواه رسول الله (صلى الله عليه وسلم) او صحابه کرامو ته د ژوند تر ټولو خوښوونکې د خوشحالی شيبې وې، نو په همدې ورځ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) عمر رضي الله عنه ته د فاروق لقب ورکړ او بيار رسول الله (صلى الله عليه وسلم) وفرمايل.

ﷺ (جل جلاله) حق د عمر رضي الله عنه په خوله او زړه جاري کړی او عمر رضي الله عنه فاروق دی چې حق او باطل يې سره جلا کړل له همدې ورځې نه وروسته مسلمانانو عبادت په ښکاره شروع کړي.

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارك سيرت ***

د عبدالله ابن مسعود نه روايت دی:

«کله چې عمر رضي الله عنه اسلام راوړ، موږ له هغې ورځې وروسته په ټوله معنی عزتمند شو بيا چا د مسلمانانو د بې عزتۍ جرئت ونشو کړای.

بيت الله شريف کې له لمونځ کولو وروسته عمر رضي الله عنه د مشرکينو ټولي ته ورغی دعوت يې ورکړ او اختاري يې ورکړ، چې مسلمانانو ته د ضرر رسولو کوښښ ونکړي، کله نو د سختو او بدو عواقبو سره به مخ شئ^۰.

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۴) برخه:

د عمر رضي الله عنه هجرت:

څرنگه چې عمر رضي الله عنه په اسلام راوړلو کې جرئت مند وو نو، همدا سې په هر کار کې يې پوره بهادري ښودله.

کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم صحابه کرامو ته د هجرت کولو اجازت ورکړ، نو اکثره صحابه به پټه روانيدل، خو کله چې عمر رضي الله عنه د هجرت اراده وکړه، نو په پوره بهادري ښودلو سره يې توره، نيزه، ډال، کمان او غشي له ځانه سره واخستل او بيت الله شريف ته يې تشریف وروړ، ښه په اطمینان او خاطر جمع زړه يې طواف وکړو بيا يې مقام ابراهيم سره دوه رکعته واجب طواف لمونځ ادا کړ، ښه دعاء يې وکړه بيا چې مشرکين ځای په ځای ناست وو، هری ډلې ته ورغی او ورته يې وويل زه هجرت کوم او دا يو الهي امر دی، که هر څوک غواړي موري يې پوره شي، ښځه يې کونده شي، بچي يې يتيمان شي؛ نو ما پسې دې دغه وادې يادې ته راشي، د مدينې منورې لارې طرفته يې اشاره وکړه او له حرم شريف راووت.

خو چې کله عمر رضي الله عنه دمکې له حدودو را ووت ښه په اطمینان سره يې سفر ته دوام ورکړ، خو د مکې مشرکينو ته د عمر رضي الله عنه پيغور خوند ورنکړ خپله يې جرئت ونشو کړای خو ضعيف او کمزوري غلامان يا مريونه يې ورپسې وليږل خو چې کله عمر رضي الله عنه هغوی وليدل نو زړه يې ورباندې وسوزيده ورته يې وويل بيرته ستانه شئ زماتوره د تکره او باتورو ځوانانو او مغروره کبرجنو لپاره ده چې دهغوی سرونه پریې غوخ کړم تاسو په خپلو ځانونو باندې رحم وکړئ او د دين دعوت يې هم ورکړ هغوی پدی بهانه چې ومونه ليدو بيرته ستانه شول او عمر رضي الله عنه خپل مبارک اوږد سفر يې بې له ويرې او ډار سرته ورسولو، نو هلته موجود مهاجرين او انصار ډير زيات خوشاله شول ځکه چې عمر رضي الله عنه د سليم فکر او رأى خاوند وو. هغوی داسې ديو عقلمند شخص مشورو ته زيات ضرورت لرلو. د عمر رضي الله عنه هجرت د مسلمانانو حوصلې نورې هم اوچتې کړې^{*}.

^۰ ماخذ: ترميذي (۳۶۸۲)، (مسند امام حمد) (۵۳/۲)، طبقات الكبرى (۲۹۲/۳-۲۰۵)، اسد الغابه (۱۴۲-۱۵۲)، الاسيعاب (۳-۲۳۷)

^{*} ماخذ: اسد الغابه: ۴ جلد ص ۱۵۲-۱۵۳

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۵) برخه

بخاري شريف د سعد بن ابى وقاضي الله نه روايت كړى **

رسول الله صلى الله عليه وسلم سره د قريشو بنځې ناستې وى او په لوړ او ازيي پوښتني كولي نو دې وخت كې عمر رضي الله عنه د راتلو اجازت وغوښت، كله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته اجازت وركړ، هغه بنځو په ځانونو پردې واچولې او مخونه يې پټ كړل كله چې عمر رضي الله عنه راغى نو رسول الله صلى الله عليه وسلم وخنډل نو عمر رضي الله عنه ورته وويل زما مور پلار دې درنه قربان شي خوله دې هميشه له خندا ډكه اوسه ولي دې وخنډل؟

نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل چې دغه د قريشو بنځې ماسره ناستې وې مخونه يې بنكاره وو، او ازنه يې لوړ وو، چې ستا او ازيي واوريدو چوپ شوې او ځانونه يې پټ كړل عمر رضي الله عنه ورته وويل يا رسول الله صلى الله عليه وسلم پكار داده چې له تاو ويريږي، دوى زمانه ولي ويريږي، بيا يې هغوى ته وويل اى دخپلو ځانونو د بنمنانو تاسې ته خو در رسول الله صلى الله نه زياته حيا او ويړه پكار ده چې دخداى جل جلاله نبي دى تاسو زما څخه ويړه كوي؟

هغوى جواب كې ورته وويل په الله جل جلاله قسم ته د رسول الله صلى الله عليه وسلم نه د حجاب باره كې ډير سخت يې، نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل اى د خطاب ځويه زما په هغه ذات قسم چې زما روح يې قدرت كې دى چې تاته شيطان كله هم په مخه در شي نو ستاله ويږي لاره بدلوي*:

ترميذي شريف كې حديث دى، چې بريده (رضي الله عنه) روايت كړى چې رسول الله صلى الله عليه وسلم سره جينكى وې او تمبل يې وهلو نو ابو بكر رضي الله عنه راغى هغوى لگيا وې، بيا عثمان رضي الله عنه راغى، هغوى لگيا وې بيا علي رضي الله عنه راغى، هغوى لگيا وې تمبل يې وهلو بيا چې عمر رضي الله عنه راغى؛ نو هغوى تمبل وهل بند كړل او وتښتيدلى.

د عايشې صديقې رضي الله عنها نه روايت دى چې رسول الله صلى الله عليه وسلم كور كې ناست وو چې دباندې لاره كې د ماشومانو چغې او اوزونه پورته شول، رسول الله صلى الله عليه وسلم ورغلو او ديوال نه يې سر مبارک ورنكاره كړ، گوري چې يوه حبشه تمبل وهي نو ماته يې اواز وكړو چې يا عايشې رضي الله عنها دلته راشه، نوزه ورغلم او خپل سرمې د رسول الله صلى الله عليه وسلم په اوږه كېښودو او دهغوى سيل مى كاوه رسول الله صلى الله عليه وسلم به راته وويل بس ندى؟ مابه ورته وويل نه ترهغې چې عمر رضي الله عنه رانكاره شو نو ماشومان ټول وتښتيدل او حبشى يې تمبل پټ كړ.

** باب التيسم والضحك ۳۲۹۴، او ترميذي شريف: ۲۳۹۶

* كتاب الوسيط: ۱/ص ۳۶

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارك سيرت ***

د بخاری شریف حدیث دی چې، رسول الله صلی الله علیه وسلم د غزوه موتا یا بلې غزانه بیرته راغی یوه حبشه توره پیغله راغله ویې ویل یا رسول الله صلی الله علیه وسلم مانذر منلی که تاسو روع سلامت بیرته راغلی زه به د خوشالۍ سندری وایم او تمبل به وهم؛ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل که نذر دی نوي منلی مه یې وهه هغې ورته وویل منلی می دی، نو هغې تمبل وهل او سندری شروع کړل تر هغې چې عمر رضي الله عنه رابنکاره شو هغې له ویرې تمبل کوناتي لاندی کېښود او له پاسه ورباندی کېناسته چې پت یې کړي؛ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم بیا وخنډل عمر رضي الله عنه ته یې وفرمایل ته چې په کوم ځای کې یې شیطان له هغه ځایه تخښتي هلته نشي تم کېدلای.

گرانو دوستانو راتلونکې برخه کې د الله جل جلاله هغه حکمونه چې عمر رضي الله یې ارزولرله چې داسې دې شوي وای، بیا هماغه آیاتونه نازل شول دغه برخه هم مه هیروئ.

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۶) برخه

الله جل جلاله عمر رضي الله عنه د داسې سلیم فطرت او طبیعت خاوند کړی وو چې ډیر غلط کارونه یې د اسلام نه مخکې هم نه خوښول او اسلام راوړلو نه بعد یې هم ډیر زبردسته رایه لرله چې هغې کې د عمر رضي الله عنه ډیرې غوښتنې د قرآن د حکم راتللو سره موافقې شوي لکه،

① عمر رضي الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل: چې یا رسول الله صلی الله علیه وسلم که چېرته موږ د طواف کولو نه بعد مقام ابراهیم سره لمونځ کولای ښه به وه ځکه چې طواف غوره عبادت دی، چې لمونځ مو هم کولای نولا به ډیره ښه وه خو رسول الله صلی الله علیه وسلم لاد هو یانه جواب نه وو ورکړی، چې الله جل جلاله له اسمانه د سورة البقرې ۱۲۵ نمبر آیات مبارک رانازل کړ، ځکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له ځانه یې د عبادت کوم حکم نشو ورکولای.

واتخذوا من مقام ابراهیم مصلی: تاسې مقام ابراهیم کې د طواف نه بعد لمونځ وکړئ، نوله دې آیات د نزول وروسته دوه رکعاته واجب طواف لمونځ ضروري شول په دې حکم کې د الله جل جلاله د فرمان سره د عمر رضي الله عنه دغه خواهش پوره شوه چې مسلمانان به ترقیامته ترې برخمن وي.

② د حجاب حکم: عمر رضي الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل یا رسول الله مسلمانان ستا کورته د دین دده کولو لپاره درځي او دوي کې به نیک او بد خلک ضرور موجود وي، نو که ته امهات المؤمنینو یعنی بیبیانو ته دستر کولو امر وکړې ډیره به ښه وای او تردی وخته پورې د حجاب یا پردې کولو کوم حکم نه وو راغلي نو: الله جل جلاله د سورت الاحزاب (۵۳) نمبر آیات نازل کړو. و اذا سالتموهن متاعا فسلطوهن من ورائی حجاب الایة

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

کله چې تاسو کوم شی غواړئ؛ نو د پردې شاته یې غواړئ یعنې پرده باید وکړئ چې یوبل ونه گورئ د پردې په باره کې دې سورت کې پوره تفصیل بیان شوی دی.

③ دعائشې صدیقې رضي الله عنها نه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم به هره ورځ د مازدیگر لمونځ نه بعد د ټولو بیبیانو ځای ته ورتلو او په ولاړه به یې دهغوی احوال آخستلو خو یوه ورځ یې دیوې بي بي سره وخت لږ زیات تیر کړ هغه بي بي یا زینب وه یا ماریة قبطیه یا بله کومه بي بي وه خو ما ته هغه د بنتوب غیرت راغی چې ولې یې هغې سره وخت زیات تیر کړ؛ د رسول الله صلی الله علیه وسلم هلته د وخت تیروولو سبب دا وو، چې هغې بي بي ته چا شهد رالیږلي وو، هغه یې ورته ساتلي وو، نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یې راوړل هغه وڅکل، نو دعائشې رضي الله عنها نورو بیبیانو ته وویل چې کله رسول الله صلی الله علیه وسلم راغی چې هرې یوې ته ورتلو ورته به وایې ستا خولې نه د منافیرو بوی ځي، منافیر یو بد بویه بوټی وو کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورغی هغوی ورته همدا خبره وکړه نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل ما خو هلته شهد خوړلي شهد وکې بوی له کومه شو بیبیانو سره چې نور جواب نه وو، نو ویې ویل شاید دشهدو مچپو دغه بوټي باندي به ناستي وي، نو د دوی دې کار باندي رسول الله صلی الله علیه وسلم خفه شو او بیایې دهغې بي بي کورته دتللو نه قسم وکړو او دغه نورو سره یې هم تعلقات ختم کړل خبرې یې ورسره نه کولې، نو ټول صحابه کرام هم خفه شول او رسول الله صلی الله علیه وسلم هم بعضي صحابه کرامو سره مشورې کولې هرچا ورته خپله رایه ورکوله خو عمر رضي الله دهرې یوې کورته ورغی او ورته یې ویل چې تاسو په خپل ځان مه غاوره کیځئ. که رسول الله صلی الله علیه وسلم تاسو ته طلاق درکړي نو الله جل جلاله به هغه ته داسې بیبیاڼې ورکړي چې مسلمانې به وي، مؤمنانې به وي، دالله جل جلاله فرمان منونکې به وي، توبه کوونکې به وي، عبادت کوونکې به وي، روژه نیوونکې به وي، که کونډې وغواړي که پیغلې ټولې به له تاسې غوره او بهترې الله جل جلاله ورکړي خو ټولو د عمر رضي الله عنه خبرې واوریدلې خو چا جواب ورنکړو یواځې بي بي زینب رضي الله عنها ورته وویل آی دخطاب څو یه دغه خبرې ولې رسول الله صلی الله علیه وسلم خپله نکوي چې ته یې کوي، نو الله جل جلاله دسورت التحريم (٥) آیات نازل کړو چې که ته دغه بیبیاڼې طلاقې کړې، نو الله جل جلاله به داسې بیبیاڼې ورکړي چې مسلمانې، مؤمنانې، تابعدارې، روژه نیوونکې، توبه ایستونکې به وي، کونډې غواړي که پیغلې ستاسې نه به غوره ورته نصیب کړي، دې آیات کې چې کوم کلمات ذکر شوي همدا سې کلمات عمر رضي الله عنه د رسول الله صلی الله علیه وسلم بیبیانو ته ذکر کړي وو، چې دا د عمر رضي الله عنه دسليم عقل پوهې او حق پرستۍ دلیل دی، نو بیبا بیبیانو معافي وغوښتله او رسول الله صلی الله علیه وسلم د قسم کفاره ادا کړه.

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۷) برخه:

لکه څرنگه چې مخکې وويل شول د عمر رضي الله طبيعت شراب څکل نه خوښول او همپشه به يې خلکو ته وويل چې شراب څکل سپري بيغيرته کوي خو چې کله د شرابو په باره کې اولنې آيات نازل شو چې تاسو د شرابو د نشې حالت کې لمونځ ته مه نژدئ کيرئ، نو عمر رضي الله عنه نور هم يقيني شو چې شراب بد شى دى؛ نو همپشه به يې الله جل جلاله ته سوال کولو چې يا الله جل جلاله مونږ ته د شرابو په باره کې پوره تفصيل سره وضاحتي معلومات را وليږه؛ نو الله جل جلاله د سورت المائده (۹۱-۹۰) آياتونه نازل کړل چې شراب مکمل حرام شول.

او رسول الله صلى الله عليه وسلم يې، څکونکې، بل چاته شراب ورکوونکې، جوړونکې، وړونکې، آخستونکې، خرڅوونکې، ټول بيان کړل چې لعنت ورباندى دى. نو ټولو مسلمانانو شراب د کورونو نه بهر کوڅو کې واپول دومره زيات وه چې لکه اوبه وبهيدل نو دغه د الله جل جلاله د حکم سره د عمر رضي الله عنه هغه ارزو چې همپشه به يې تمنا لرله پوره شوه چې داد عمر رضي الله عنه د پاکوالي، ايمان او تقوى ستر دليل دى چې بيا به يې خلکو ته وويل چې ما تاسو ته نه وويل شرابخوري بد عمل دى.

د عمر رضي الله عنه د بدر غزا کې د بنديانو په باره کې رايه د الله جل جلاله د حکم سره برابرېدل. د بدر غزا چې د اسلام تر ټولو سختو غزاگانو څخه يوه تاريخي غزا ده چې سختې گرمۍ کې شوې وه چې مسلمانان بيخي لږ او کافران ډير زيات ووو قرآن کریم يې مفصل ذکر کړى دى او مور به يې راتلونکې کې تفصيلا بيان کړو نو الله جل جلاله د ملائکو په ذريعه د مسلمانانو ډله قوي کړه او (۷۰) تنه د اسلام سرسخته دښمنان لکه ابو جهل هلاک او (۷۰) تنه اسيران شول نو کله چې مسلمانان بيرته مدينې ته ستانه شول نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ابوبکر، عمر، او علي رضي الله عنهم د مشورې لپاره راوغوښتل چې اسيرانو سره څه معامله وکړي ځکه چې دې باره کې د الله جل جلاله لخوا نه کوم حکم نه وو نازل شوى.

او دې اسيرانو کې زيات هغه سرسخته مشرکين وو، چې ټول عمر يې مسلمانانو ته قسم قسم تکاليف رسولي وو، لکه عقبه ابن ابو معيط چې مايې مخکې بيان کړى دا هغه مشرک وو چې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته يې د لمانځه په حالت کې غاړې ته څادر اچولى وو او راکاږلو يې چې بيا ابوبکر رضي الله عنه ترې خلاص کړى وو، خو ابوبکر رضي الله عنه يې دومره وهلى وه، پوزه يې په مخ مبارک نه معلومېده او نورو اسيرانو کې د رسول الله صلى الله عليه وسلم تره عباس د علي رضي الله عنه ورور عقيل او نور خپلوان وه نو کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم له دوى مشوره وغوښتله نو،

ابوبکر رضي الله عنه ورته د فديې آخستلو مشوره ورکړه او داسې ټولو خپلې مشورې ورکړې خود عمر رضي الله مشوره بيله او سخته وه عمر رضي الله عنه رسول الله صلى الله عليه وسلم ته وويل ته همزه رضي الله عنه ته ستا تره چې ورور يې دى، علي رضي الله عنه ته عقيل چې ورور يې دى ماته

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

فلاني خپلوان او ابوبکر ته فلاني خپلوان چې يو يو يې ذکر کړل په لاس راکه چې سر و نه ترې غوڅ کړو

ترڅو الله جل جلاله ته معلومه شي چې موږ ته خپلوي له اسلامه غوره نده.

همدوی وه چې ته يې له مکې هجرت ته مجبور کړې، همدوی دي چې دلته دبدر موقع ته راپسې راغلل او دومره قوت سره و جنگيدل.

خو، رسول الله صلی الله عليه وسلم ته د غې مشورې خوندي ورنکړو او د ابوبکر رضي الله عنه مشوره يې خوښه شوه چې فديه به ترې واخلو او خوشی به يې کړو.

د بخاري شريف حديث دی چې عباس رضي الله عنه انصارو نيولی وه او هغوی غوښتل چې د خپلو شهيدان مقابل کې يې مړ کړي، نو په دې شپه رسول الله ته د هغوی اراده معلومه شوه ډير پريشانه وويي او صحابي انصارو ته ورغی، چې داد رسول الله صلی الله عليه تره دی خوشی يې کړې هغوی ورته انکار وکړو، چې که امريې کړی وي خوشی کوو يې که امريې نوي کړی، نه يې خوشی کوو هغه صحابي ورته وويل زه يې په ضمانت بيايم هلته به بندي وي ترڅو د دوی په باره کې فيصله وشي هغوی ورته په لاس ورکړ او را يې وستلو او نورو بنديانو سره يې ستنی پورې کلک وتړلو او هغه به زویرگي کول او رسول الله صلی الله وسلم ته چې دهغه فریاد يې اوریدو خوب نه ورتللو نو؛ صحابه کرامو ورته وويل چې يار رسول الله خوب ولی نه درځي، هغه ورته وفرمائل د عباس زویرگي مې خوب ته نه پریږدي هغوی لاپل هغه رسی چې هغه يې پری تړلی وو، سسته کړه بيا رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وفرمايل چې د ټولو سره همداسې وکړئ چې خپلوان صحابه کرام يې خپه نشي نو،

کله چې رسول الله بعضو اسيرانو نه فديه واخسته او بعضي يې لکه عقبه ابن معيط ووژل، نو الله جل جلاله د سورت الانفال (۲۸/۲۷) آياتونه نازل کړل چې که چېرته د الله جل جلاله نه دی باره کې فيصله مقدره نوی او تاسو د دنيا فايده خوښه کړی وای نو سخت عذاب به الله جل جلاله درکړی وای.

د دې آیات دنزول نه وروسته رسول الله صلی الله عليه وسلم عمر رضي الله عنه سره مخ شو ورته ويې فرمايل نژدې وه چې ستا د رايې مخالفت سره موږ د شر او عذاب سره مخ شوی وای يعنې ستا رايه د الله جل جلاله د حکم مطابق وه نو، دې آياتونو کې هم د عمر رضي الله عنه رايه همداسې وه لکه څنگه چې حکم نازل شو.

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۸) برخه او د هغه کرامات:

کرامت هغه دعادت خلاف کار ته وييل کېږي چې الله جل جلاله يې دخپل محبوب بنده په واسطه
ښکاره کوي.

اول کرامت:

کله چې عمر رضي الله عنه خليفه شوه، نو الله جل جلاله ورته په ډيرو غزاگانو کې لويې فتحي نصيب
کړې چې دهغو فتحو څخه يوه يې د افريقائي عربي هيواد مصر فتحه هم وه، مصر د يهوديانو يوله
شتمنو هيوادو څخه وو او عمر رضي الله دمصر لپاره عمرو ابن العاص رضي الله عنه سپه سالار
ټاکلی وه او دغه فتحه هم د عمرو ابن العاص رضي الله دمشري لاندې مسلمانانو ته نصيب شوی خو
چې کله مسلمانانو مصر فتحه کړ، نو د الله جل جلاله امتحانات په مسلمانانو شروع شو هلته رود
نيل درياب وچ شوي وه او د يهوديانو د عقيدې مطابق داسې رواج وو چې کله به رود نيل درياب وچ
شونو دوی به دې درياب ته يو ترټولو ښايسته پيغله پيدا کړه او مور پلار به يې ورته په ډيرو پيسو
او مال دولت راضي کړو پيغله به يې ناوې کړه نوي قيمتي جامې به يې وراغوستې په گانه به يې خه
ډکه کړه بيا به يې درياب ته وغورزوله خو دا کار دوی هر کال په يوه مخصوصه ورځ کولو دوی کال
کې درې مياشتې محترمي گڼلې د يوې نوم (مؤونه) وه د دې مياشتې دولسم تاريخ به دوی دغه ناوې
ضرور پيدا کوله، خو په دې کال چې حکمران مسلمان صحابي عمرو ابن العاص رضي الله عنه وو او
هغه د جهالت دغه کارونه منع کړي وو، نو دغه درې مياشتې تيرې شويې خورود نيل کې او به زياتې
نشوي اخرد دې ځای استگنوله دې ځايه نقل مکان ته اراده وکړه چې دغه سرسپزه علاقه به خامخا
په شاپه بدليده، نو د دې ځای والي عمر ابن العاص رضي الله عنه امير المؤمنين عمر ابن الخطاب ته
يو ليک وليږلو او دغه مشکل يې ورته بيان کړ.

کله چې قاصد دغه اوږد سفر په ډيره بېرته ورسولو او ليک يې عمر رضي الله عنه ته وسپارلو نو
عمر رضي الله عنه خوشحاله شو، چې د ده مقرر شوی والي ورسره دخلکو ستونزه شريکه کړه او په
خپل ولس او ماتحت دومره مهربانه دی نو،

سمدستي يې جوابي ليک وليکلو او ويې ليکل دغه ليک د الله جل جلاله د بنده امير المؤمنين
عمر ابن الخطاب لخوا نه دمصر والي عمرو ابن العاص او مسلمان ولس ته زه تاسو ته د تقوی او صبر
توصيه کوم تاسو بايد د جهالت خيونه پريردئ او به د الله جل جلاله مخلوق دی او انسان اشرف
المخلوقات دی، نو تاسو د مخلوق لپاره اشرف المخلوقات ولی قرباني کوئ، صبر وکړئ ډير زړ به
الله جل جلاله درباندي فراخي راولي او د ليک اخر کې يې ليکلي وو، چې ای عمرو ابن العاص رضي
الله عنه دی ي ليک سره يوه وړو کې ټوټه خط دی دا به رود نيل ته ور وغورزوئ.

کله چې قاصد بېرته مصر ته ستون شو او ليک يې عمرو ابن العاص رضي الله عنه ته ورسولو د جمعې
مبارکه ورځ وه او هغه سمدستي ليک پرانستو نو له لوستلو وروسته يې هغه وړه ټوټه خط را
واخستو او هغې کې ئې ليکلي وو، چې د عمر ابن الخطاب لخوا نه رود نيل ته د الله جل جلاله د ثنا

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارك سيرت ***

صفت نه وروسته ای نیله که ته په خپل امر او حکم بهیرې، نو مه بهیره مور ته ستا هیڅ ضرورت نشته او که ته د الله جل جلاله په امر او حکم بهیرې نو زه فقط خپل الله جل جلاله ته سوال کوم چې تا روان کړي.

نو عمرو ابن العاص دغه خط له لوستلو بعد سمدستي دخالي په شپه رود نیل ته ور و غورزو لو سهار ته چې خلک له خوبه را پورته شول گوري چې رود نیل ډک بهیرې او تقریبا یوه شپه کې اوبه شپاړس گزه را پورته شوې وې، نو دې سره دهغې ځای مسلمانان دهمپشه لپاره د نیل د وچیدلو له مشکل خلاص شول او دادی (1۴۰۰) کاله بعد هم هماغسې موجوده وهي*.

د عمر رضي الله عنه دوهم کرامت:

د علي ابن ابی رضي الله عنه نه روایت دی: یوه ورځ امیر المؤمنین عمر رضي الله عنه خطبه ویله چې ناڅاپه یې وویل: (یا ساریه ابن الحسن الجبل الجبل) نو د دې خبرې په اوریدلو سره صحابه کرامو یوبل ته وکتل خو؛ علي رضي الله وویل (صدق) تا رښتیا وویل

نو تې: ساریه د مجاهدينو یو ټولي ته وایي بل روایت کې ساریه ابن الحسن دهغوی مشروو چې عمر رضي الله دی یو ځای فتح کېدلو ته لیرلی وه کله چې عمر رضي الله له خطبې فارغ شو نو علي رضي الله عنه ترې پوښتنه وکړه چې تا دا الفاظ چاته وویل عمر رضي الله عنه ورته وویل ایما ما همداسې وویل هغوی ټولو ورته ویل چې هو تا وویل؛ نو عمر رضي الله عنه وویل زما زړه کې دا خبره واچول شوه چې هغه مجاهدينو نږدې وه، چې ماتې خوړلې وای، کوم چې مالیرلي وو او دیو غره نه لاندی راروان وو کافرانو غوښتل دشاله خوانه غره ته وخیژي او له پاسه ورباندې حمله وکړي، کله چې دوی لاندی وي د مقابلې توان به ونلري او ټول به شهیدان کړي نو ځکه مې غږ ورباندی وکړ، چې غره ته وخیژئ مخکې لدې نه چې کافران حمله پرې وکړي.

علي رضي الله عنه وویل: په الله جل جلاله قسم همداسې به کېرې لدې خبرې یوه میاشت بعد د هغه مجاهدينو صحابوو خبر رسان راغی او یې ویل مونږ لږوو او کافران بیخي زیات وو، مونږ د ځان بچ کولو کوښښ کولو او د غره له خوا سره راروان وو چې د امیر المؤمنین اواز مو واوریدلو نو سمدستي غره ته پورته شول هغه ځایه مو ولیدل چې کافران خاطر جمع د غره خواته راروان دي مونږ ورته پت شو کله چې د غره خواته راورسیدل له پاسه مو ورباندی حمله وکړه ترڅو چې هغوی ځان سمبالوو مونږ ټول له تیغه تیر کړي وو، چې د دې اواز په برکت مونږ ته الله جل جلاله فتحه نصیب کړه بې له وسایلو دیوې میاشتي لږې مسافت کې اواز رسیدل دې ته کرامت وایي*:

* اسدالغابة، حياة الصحابة، حلیة الاولیا

* اسدالغابة: ۱۶۲/۴_ ۱۶۳، البدایه النهایه: ۱۳۰/۷_ ۱۳۲

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۹) برخه:

د الله جل جلاله ولي جوړيدلو لپاره شرطونه:

- ۱- (دقرآن)مکمل علم.
- ۲- (دحديثو مکمل علم) بايد ولري.
- ۳- زناکار نوي.
- ۴- سود خور نه وي.
- 1۰- بنځوسره به خلوت کونکی نه وي.
- 11- بل څوک به هم نه پريږدي چې څوک ورته سجده ولگوي.
- 1۲- ساز او سرود اوريدونکی او خوبونکی به نه وي.
- 1۳- دين کې نوی کار پيدا کونکی به نه وي.
- 1۴- درباري به نه وي.
- 1۵- دروغجن به نه وي.
- 1۶- کوډگر جادوگر به نه وي.
- 1۷- خور او لور باندي ولور آخستونکی او دهغي روپيو خوړونکی به نه وي.
- 1۸- شراب خور به نوي.
- 1۹- غيبت کونکی به نوي.
- ۲۰- مسلمان ته به کافر ويونکی نوي.
- ۲1- خپل عورت پتوونکی به وي.

که دغه پورته گناهونو کې يو يا ډيرو باندي ککړوي او کوم دعادت خلاف کار ترې صادر شي دا کرامت ندي استدراج دی ولي ورته ويل گناه کبيره ده.

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۰) برخه:

کرامت زړه سوی او د خپل رعيت سره مينه:

کله چې د مصر رود نیل ډک روان شو ابادي بېرته برحاله شوه هرڅه سرسبز او شاداب شول نو دالله جل جلاله امتحان وو د عربو جزيره کې قحط راغی، ډیره موده باران ونه شو دې ته عربي ژبه کې دې کال ته {عام الرمالة} نوم ورکول شو، چې په هرڅه باندي گردونه او شگې پرتې وې نو يوه ورځ عمر رضي الله عنه غوښتل چې خپله سورلی باندي چېرته ولاړ شي؛ خو چې کله طيبلې ته ورغې گوري چې آس يې وربشې خورې نو ويې ويل بنه زما رعيت له لوگي مري دخوراک لپاره څه نه لري او زما آس وربشې خوري قسم دی تر هغې به ورباندي سورلي ونکړم چې تر څومې ټول رعيت نوي مور کړی بيا يې دمصر والي عمرو ابن العاص ته ليک واستولو او ورته يې وويل که تاسره دخپلو خلکو د ضرورت نه زيات دخوراک لپاره څه وي مونوسره کومک وکړه کله، چې عمرو ابن العاص ته ليک ورسيدو نو سمدستي يې شل بيړې دخواراکي توکو ډکې د سمندر په لاره راو ليرلې او زراوښان يې

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارك سيرت ***

بارد وچي په لار او ليرېل چي هغي کي سل او بنان د حلال والي لپاره وه چي کله به مال راوړسيډو د شپي راتلونو نه وړاندې به په خلکو تقسيم کړل او هغه سل او بنان يي پخپل مبارک لاس ذبحه او تقسيم کړل.

دې کي داسي ډيرې شپي او ورځي اوده نشو، نو صحابه کرامو ورته وويل يا امير المؤمنین ته خو نه اوده کېږي دا خو ډيره سخته ده نو عمر رضي الله عنه په ژبا شو او ورته يې وفرمايل:

« که دوږځي اوده کېږم نو در عيت حقوق مې پايماليري او که دشپي اوده کېږم د الله (ج) عبادت رانه پاتې کېږي څه وکړم بله داچي دې وچکالي ته ورخطايم يوه ورځ يې ټولو صحابه کرامو ته و عظم وکړو ورته يي وويل تاسو استغفار ته زياتوالي ورکړي او نور په ژبا شو يي ويل يا الله جل جلاله په خلکو، مالونو، مرغانو، بوټو ونو او فصلونو رحم وکړه او اوږده دعايي وکړه تر هغي چي دده ژبا سره ټول مسجد ژبا ونيوه لږه شيبه چي دوی لادعا کوله دباندې د باران شرفار شو خلک له خوشالي له مسجد دباندې راوتل

دومره باران وشو قحط سالي ختمه شوه ابادي راغله هر خوا و اښه راشنه شول فصلونه وشول ونو ښي ډيرې ميوې او قجورو قجورې ونيولې، تر هغي چي خلکو دشکراني لمونځونه وکړل.

« يوه ورځ د روم بادشاه يو قاصد راو ليرېلو چي مسلمانانو سره د صلحي يا جزيي خبرې وکړي او بله دا ورته معلومه شي، چي د مسلمانانو بادشاه څرنگه سړي دی دومره روب داب او ويږه لري چي کافران په خپلو ملکونو کي ترې دشپي خوب نشي کولای هغه چي کله مدينې ته راغی پوښنه يې وکړه ستاسي بادشاه چرته دی زه د روم نه راغلی يم ضرور کار ورسره لرم هغوی ورته وويل موږ بادشاه نلرو امير المؤمنین لرو هغه د مدينې بهر چرته وتلی رابه شي قاصد ورته ويل ما ته يې راپيدا کړي څو تنان ورسره روان شول او ورپسې گرځيدل چا ورته وويل هلته د قجورو باغ کي دی دوی چي ورغلل گوري چي امساء يې سرلاندې ايښودې ده او مبارک مخ باندي يې خولې بهيري، کله چي هغه قاصد وکتو وی يې ويل قسم دی چي همدا صفات زمونږ کتاب کي ليکلي داسي عادل انسان به وی چي لباس خوراک هيڅ شي کي به يي له نورو خلکو تفاوت نه وي داسي عادل به وي چي خلکو ته به يي مثالي امن راوستی وي چي څوک له الله (جل جلاله) ويږه لري داسي بيغمه خوب به يي له ډاره خپله هم کوي او رعيت به يې همدا سې په امن وي بيا عمر رضي الله عنه له خوبه راپاڅيدو هملته يې خبرې ورسره وکړې بيا هغه د تللو په وخت وويل زړه مې غواړي همدا اوس مسلمان شم زمونږ قانون کي داسي کار خيانت بلل کېږي زه به اوس لاړ شم بيا رازم او مسلمانيرم او همدا سې يې وکړل خو کله چي يې روم کي خپلو خلکو ته د عمر رضي الله عنه حالات بيان کړل ډله ډله خلک به راتلل او اسلام به يې راوړلو.»

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۱) برخه:

د شپې د خپلو خلکو د احوال معلومول:

عمر رضي الله عنه د ابوبکر رضي الله عنه وروسته خليفه شو صحابه کرامو به ورته خليفه، خليفه رسول الله يعنی د الله جل جلاله د رسول صلی الله وسلم د خليفه خليفه ويل. خو بعضو صحابه کرامو ته دا پوښتنه پيدا شوه چې بل څوک چې خليفه کېږي نو دا د خليفه نوم به ډير اوږد شي نو ټولو فيصله وکړه چې مونږ مؤمنان يو او عمر رضي الله عنه مو امير دی نو امير المؤمنین به ورته وايو نو له دې وروسته اول نوم شو چې عمر رضي الله ته ورکول شو. د عمر رضي الله عنه په لاس يوه گوته وه په هغې ليکل شوي وو، ترجمه يې داسې وه مرگ تر ټولو غوره نصيحت دی. او عمر رضي الله به هميشه خلکو ته ويل چې تاسې تر ټولو ذليل خلک وئ چې د بتانو عبادت به مو کولو،

◀ الله جل جلاله درته رسول اکرم صلی الله عليه وسلم را وليږلو ورباندې عزتمند شوی.
 ▶ رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي عمر رضي الله عنه د جنتيانو رڼا ده په جنت کې.
 ▶ بل حديث شريف کې د حجة الوداع په ورځ رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايل الله تعالی د عرفات په ورځ په ټولو مسلمانانو فخر کوي خو په عمر رضي الله عنه خاص فخر کوی.
 ▶ بل حديث کې ابوبکر رضي الله عنه فرمايلي چې ما د رسول الله صلی الله عليه وسلم نه اوريدلي دي چې که زما نه بعد نبی راتلای نو عمر رضي الله به وو.
 ▶ بل حديث شريف دي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي د عمر رضي الله عنه نه په بهتر سړي لمړنډی راختلی يعنی بل بهتر تری دنيا کې نشته نو لدې څخه د عمر رضي الله بهتر والی معلوم شو.*

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۱۲) برخه:

قسم په خدای زه د دين په کار کې د (کوچو) نه زيات نرم يم.

د عمر رضي الله د ډيرې مينې په خاطر چې د دين سره يې لرله او د الله جل جلاله له ويرې يې د شپې به گرځيده او د خپل رعيت احوال يې معلومول خپل عادت گرزولی وو. يوه شپه په همدې خاطر له کوره وتلو د مدينې کوڅو کې گرځيدو چې يو کور کې يې د ماشومانو د ژړا او ازنه واوريدل له دروازې يې وروکتل گوري چې په اور کتوی ايښې څه شې پکې نشته او اور ترې لاندې بل دی، او ماشومان خپلې مور ته وايي زرشه مور وږي يو خو مور ورته وايي تاسو او ده شې چې ترکاري پخه شي تاسې به راپاڅوم، خو هغوی نه اوډه کېږي اخر ډير وخت ووتو چې معمولا

1 * حلية الاولياء ۱/۴۷، ۲، مجمع الزوائد ۹/۷۴، ۳/اسدالغابة ۴/۱۶۳، ۴/مسند احمد ۴/۱۵۴، ۵/ترمذی ۳۶۸۴

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

ترکاري دومره وخت کې پخيري، خو عمر رضي الله عنه انتظار دی چې څه کېږي خو انتظار اوږد شو نو،

اوازی ورته وکړو خوری؟

داماشومان ولی ژړوي ماږه يې کره چې اوده شي.

هغې ورته وويل په څه شي يې ماږه کړم؟

عمر رضي الله عنه ورته وويل ولی ديگ کې څه شی دي؟

هغې ورته وويل تشې اوبه مې پکې اچولې چې ويې وغولوم او اوده شي.

کور کې دخوراک څه نشته بس د عمر رضي الله او زمونږ ترمنځ الله جل جلاله شته، عمر رضي الله ورته وويل نو عمر ته څه معلومه ده؟

هغې ورته وويل څنگه اميرالمؤمنين دی چې د خپلو مؤمنانو له احواله ندی خبر؟

عمر رضي الله په ژړا کورته راغی زرزيې قجوري، وږه، وازده او نور لباس بوري کې و اچول دومره شول چې اوچتولی يې نشو خپل غلام اسلم ته يې اواز وکړو اسلمه زر دلته راشه دا بوري زما په اوږه

کېږده اسلم په منډه راغی ورته يې وويل نه نه اميرالمؤمنيه زه دڅه لپاره يم امر کوه چېرته يې يوسم؟

عمر رضي الله عنه ورته ويل نه زه يې خپله وړم ايا ته الله جل جلاله ته د عمر له ځوانه جواب ويلي شی؟

نو اسلم ورته بوري په شا کړه هغې کورته ورغی غږ يې ورته وکړو خورې لږد خوړلو شيان مې راوړي زه درتلاي شم؟

هغې ورته وويل ولی نه وروره راشه.

عمر رضي الله دننه ورغی او هماغه کتوی کې يې وازده، وږه او قجوري و اچولی او پخپله لگيا شو اور ورسې بلوي اسلم وايې ما وليدو چې مبارکه گنه گيره کې يې لوگی اخوا ديخوا و توراو تر څو يې خواږه تيار کړل او کتوی يې راکوزه کړه پخپل مبارک لاس يې ماشومانو ته خوله کې خواراک ورکولو تر څو څه ماږه شول نور يې بس کړه نو،

بيا يې لوبی ورسره شروع کړې دهغوی چلې به يې را اخستل په څلورې به روان شو، تر څو چې ماشومان دده په دې کار په خدا شول او هغه بنځه ورته لگيا ده دعاء کوي الله جل جلاله دې د عمر په ځای تا د مسلمانانو خليفه کړي، خو پيژنی يې نه چې همدا عمر رضي الله عنه دی.

عمر رضي الله عنه چې ماشومان په خدا وليدل خوشحاله شو تندي يې وخليدو له هغه کوره راووتو لاره کې يې اسلم چې غلام يې وو ته وويل چې ته پوهيری ما ولی ماشومانو سره لوبی کولی؟

هغه ورته ويل زه هم ستا دی کارته حيران وم.

عمر رضي الله عنه ورته وويل ما ماشومان وږي ليدلي وو ماږه مې کړل خو په ژړا مې هم ليدلي وو، نو ځکه مې کوبښ وکړو چې په خدا يې هم ووينم نو ومی خندول.

عمر رضي الله عنه ډير زيات مهربانه وه چې هر چا سره به يې د دين دغوښتنې مطابق چلند کولو.

يوه ورځ ديو مسلمان او يهودي لانجه ورته راغله دواړو خپله دعوه بيان کړه خو يهودي په حقه وو نو عمر رضي الله ديهودي په حق کې فيصله وکړه نو يهودي وويل قسم دی رښتینی اميرالمؤمنين يې نو عمر رضي په دوره يا قمچپنه ووهلو چې ته څنگه پوهيری چې زه رښتینی يم؟

هغه ورتنه وييل چې ستا ټول کړه وړه عاد تونه زمور کتاب کې ليکل شوي دي او داسې يې هم ليکلي چې ته به عادل هم يې او ستا هرې خواته به ملايکې ستا کومک کوي او تا به حق ته راکش کوي.

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۳) برخه:

د عمر رضي الله عنه زړه ولی له کوچو نرم او ترکانې کلک وو:

علي (رض)، عثمان (رض)، طلحة (رض)، زبير (رض)، سعد (رض)، او عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنهم ټول را جمع شول چې عمر رضي الله ته ووايي چې دا ډيره سختي پريږده؛ خو ټول ويريډل چې څنگه ورتنه ووايي چا جرأت نشو کولای؛ خو دوی کې عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه جرأت مند وو او د عمر رضي الله عنه دوست هم وو هغه ته يې وويل ته لاړشه ورتنه ووايه.

عبدالرحمن ابن عوف رضي الله ورغی ورتنه يې وويل يا امير المؤمنينه ستا روب داب ويري او سختی په خلکو ډير اثر کړی بعضي خلک تاته دکوم ضرورت په خاطر راشي او غواړي تاته خپل ضرورت وړاندې کړي؛ خو ستاله ويري تاته اظهار نشي کولای او دهغوی ضرورت او مشکل حل نشي بيرته ولاړ شي.

نو که ته دا ډيره سختي پريږدي چې خلک وکولای شي تاته خپل مشکلات ووايي او ته يې حل کړي نو، عمر رضي الله عنه ورتنه وويل ستا دې په الله جل جلاله قسم وي چې تاته دغه خبره علي، عثمان، طلحة، زبير، او سعد نده کړي؟

عبدالرحمن رضي الله عنه وفرمايل چې هو هغوی راته ويلي خو زه همدا اوس له هغوی راغلم او هغوی هلته انتظار ناست دي بل څوک لدې خبرې خبر ندي ته څنگه خبر شوې؟
عمر رضي الله عنه ورتنه څه و نه ويل، خو په ژړا شو.

عبدالرحمن ابن عوف پوه شو چې دا ده کرامت دی بيا عمر رضي الله عنه ورتنه وويل قسم په الله جل جلاله چې زه دومره نرم شوم چې اخر له الله جل جلاله وويږم چې دومره نرمي هم نده پکار بيا سخت شوم خو بيا هم له الله جل جلاله وډار شوم چې دومره سختی باندې الله جل جلاله ناراض نشي.

بيا يې وفرمايل عبدالرحمانه قسم په الله جل جلاله زما زړه د دين په خاطر دومره نرم شو چې له کوچو هم زيات نرم شو او بيا د دين په خاطر دومره سخت شو چې له کاني هم زيات سخت شو نو ته ووايه چې زه څه وکړم دا د دين کارونه همداسې دي چې د سختی ضرورت وي سختي پکار ده چې دنرمی ضرورت وي نرمي پکار ده، نو عبدالرحمن ابن عوف ترې په ژړا را ووتو او لاسونه يې يو په بل سره وهل او ويل يې ای عمره تا خور اتلونکې خليفگان په مشکل کې واچول چې ته نه پوهيږي چې سختي وکړم که نرمي نو بل به څوک وي چې لتا زيات څه تعامل وکړي.

عمر رضي الله عنه به هميشه داسې فرمايل د دين دکار لپاره سختي ضروري ده، خو دومره هم نه چې له ځانه جابر جوړ کړي او نرمي هم پکار ده خو دومره هم نه چې بيا دې حيثيت ختم شي.

عمر رضي الله عنه به چي کله مسجد کې و عظم و کړو او بيا به يې کور ته تشریف و يوړو نو خپل دکور خلکو ته به يې فرمايل تاسو خو زما خبرې واوريدلې قسم دی چې کوم کار نه مې خلک منع کړي او تاسې هغه وکړئ، نو تاسې ته به له نورو خلکو دو چنده سزا درکوم.
رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي چې زما دامت خخه د دين په باره کې تر ټولو سخت عمر رضي الله عنه دی.

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۴) برخه:

پخوانيو اسماني کتابونو کې د عمر رضي الله ذکر:

امير المؤمنين عمر رضي الله عنه کور ته تشریف و يوړو گوري چې {أم کلثوم بنت علی ابن ابي طالب رضي الله عنهما}، چې بي بي يې وه په چغو چغو ژاړي.
عمر رضي الله عنه وارخطا شو زور غی غیر کې يې ونيوله ورته يې وويل ولې څه پيښه شوې کوم مصيبت راغلی هله زروايه هغې مبارکې په ژړا کې ورته وويل،
دغه يهودي راته دغم خبره کړې هغه {کعب الاحبار} ديهودو عالم؟
عمر رضي الله ورته وويل زروايه هغه څه ويلي؟
أم کلثوم رضي الله عنها وويل هغه وايي چې ستا خاوند امير المؤمنين د دوزخ په غاړه ولاړ دی او دا خبره زموږ کتاب کې ليکلې ده.

عمر رضي الله ورته وويل ماشاء الله نو ته دې خبرې ته دومره په چغو ژاړې؟
خو زما گومان دی چې زه الله جل جلاله نيکبخته پيدا کړی يم.

بيا يې د {کعب الاحبار} د راوستلو امر ورکړو - کعب الاحبار چې کله راوستل شو او عمر رضي الله عنه له ويرې او دهشت ډکه څهره يې وليدله وارخطا شو او ويې ويل يا امير المؤمنين چالاکي او بيره به راباندې نه کوي - ته اول زما خبره واوره زما دی په الله جل جلاله قسم وي ته به دهمدې مياشتې اخر کې جنت کې ويې.

عمر رضي الله عنه ورته موسکې شوه ورته يې وويل ماشاء الله لکه ته د جنت ټيکدار يې لږ مخکې دې ويلې چې زه د دوزخ په غاړه ولاړ يم اوس وايي د دې ذالحجې اخر کې به جنت کې يې دا لاکوم حکمونه دي چې ته يې کوي؟

{کعب الاحبار} ورته ويل هو زموږ کتاب کې ستا د ټول عمر علایم ليکل شوي دي او هغې کې ليکل شوي چې ته کله خليفه شی؛ نو د مسلمانو فتحې به دومره زياتې شي چې د دنيا شرق غرب شمال جنوب ته به ورسيرې او ستا مثال داسې دی، لکه ته چې د دوزخ په غاړه ولاړ وي او په دواړه لاسه خلک له دوزخ منع کوي خلک په کثير تعداد کې دوزخ ته روان وي چې تا گوري بيرته به را واپس کېږي يعنې په خپله خوښه به مسلمانيرې او کوم چې د دوزخ غاړې ته در رسيرې ته به يې په زور او

* طبقات الكبرى ۲/۲۱۸-۲۱۹-۲۲۰، حلیة الاولیاء ۱/۵۰-۵۱

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارك سيرت ***

قوت منع کوی؛ نو ما داسې ندي ويلې چې ته دوزخي يې داسې مې ويلې چې ته د دوزخ په غاړه ولاړ يې.

بله خبره ستا د جنت ته د تللو پکې د همدې ذالحجې اخر ليکلی خو چې ته وفات شې بيا به خلک تر قيامته پورې چې کافران وي دوزخ ته به روان وي.

بيا عمر رضي الله عنه رنبيهاهم په هماغه مياشت کې وفات شو.

يوه شپه عمر رضي الله عنه د شپې اخره حصه کې د خپل عادت مطابق گشت کولو چې ديو کور نه د مور او لور او زونه راغلل مور ورته وايي لورې نن غوا شيدي لږ وکړل او به ورگډې کړه، چې زياتې شي چې خرڅې يې کړو،

لور ورته وويل مورې دا کار امير المؤمنين منع کړې ندي؟

مور يې ورته وويل نو امير المؤمنين ته څه معلومېږي چې تا او به ورگډې کړي؟

لور ورته وويل نو که امير المؤمنين مور نه وينې نو الله جل جلاله خو مو گوري زه دا کار نشم کولای نو امير المؤمنين چې دهغې تقوی وليدله ډير خوشحاله شو يو روايت کې دي چې بيا يې خپل ځوی ته په نکاح کړه.

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۵) برخه:

◆ عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه فرمايي چې دقبایلو بعضي خلک مدينې منورې ته راغلل چې خپل ضرورتونه امير المؤمنين ته مخکې کړي، نو ناوخته راوړسيدل او د مدينې منورې اطرافو کې يې خيمې ووهلې نو عمر رضي الله عنه خبر شو او ماته يې وويل که خوښه دي وي چې ما اوتانن شپه ورباندې پهره يا څوکېداري وکړو ځکه چې دغه خلک له لرې علاقې او اوږد سفر نه راغلي ستومانه دي چې دوی ارام وکړي مونږ به ورته ووايو چې تاسې بيغمه خوب وکړئ او څوک ترې غلا ونکړي،

عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه فرمايي ما ورته وويل خوښه مې ده نو دواړو اودسونه وکړل يو خواته زه ترينه چې دخطري امکان و وپه لمانځه لگيا شوم چې هم به عبادت وکړم او هم پهره اوبل خواته امير المؤمنين شو،

لږ وخت بعد له يوې خيمې د ماشوم د ژړا اواز راتلو خو خبره اوږده شوه هغه نه غلی کېدو نو امير المؤمنين ورغی ورته يې وويل خورې دا ماشوم ولې ژاړي غلی يې کړه هغې لږ وخت لپاره غلی کړو خو بيا په ژړا شو او عمر رضي الله عنه بيا ورغی چې ماشوم غلی کړه، خو همداسې دا کار تر اخرې شپې پورې جاري و او اخر کې بيا عمر رضي الله عنه ورغی ورته يې وويل ته خو ډيره بده مور يې هيڅ دې زړه کې رحم نشته،

هغې ورته وويل وروره زه لتا ډيره تنگه شوم بيا بيا راځي نو ستا زما سره څه کار دی،

• حياة عمر ۱/۳۲۷-۳۲۸، طبقات الكبرى ۳/۲۵۳

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارك سيرت ***

ما دغه ماشوم له تي رودلو منع كړي شوي نه وركوم ځكه چې اميرالمؤمنين تي خورو ماشومانو ته د بيت المال نه خوراكه نه وركوي او مونږ صبا ته ترينه د كومك غوښتلو لپاره راغلي يو، نو چې مونږ ته كوم امداد راكوي د دې ماشوم برخه به هم راكړي زه بيا نشم راتلاي مونږ له لرې علاقې راغلي يو لږه موده بعد به ماشوم له تي رودلو منع كوم نو اوس مي منع كړو،

نو عمر رضي الله عنه ورته وويل گراني خورې ماشوم ته شوي وركړه زه ستا ضامن يم عمر رضي الله عنه به ستا د بچي لپاره خپل فرمان بيرته واخلي او تاته به پوره نفقه مقرر كړي هغې ماشوم ته شوي وركړي ماشوم غلي شو صبا شوي هم وو عمر رضي الله عنه او عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه مسجد ته راغلل لمونځ ته عمر رضي الله مخكې شو؛ خو لمونځ كې يې ژړل له ژړاله وجې يې له سينې مباركې او از نه راوتل، چې لمونځ اداء شو اميرالمؤمنين ممبر ته پورته شو ويې فرمايل هلاكت دې د عمر لپاره څومره ماشومان به له لورې مړه شوي وي څومره ماشومانو به ژړلي وي زه به الله جل جلاله ته څه جواب وركوم نوريې وفرمايل له نن نه بعد زه د بيت المال خزانچي ته امر كوم چې هر نوي پيدا شوي ماشوم ته به پوره نفقه وركوي او هغه ښځې ته يې هم پوره وركړه. گرانو لوستونكو الله جل جلاله دې مونږ ته هم داسې زړه سوانده عادل حاكم نصيب كړي.

◆ ابى ابن كعب رضي الله عنه فرمايي چې زما او عمر رضي الله عنه ترمنځ لانه راغله زما قجوري چاكت كړي وي ما عمر رضي الله عنه ته وويل ستا د حاكميت په دوران كې چا زما قجوري چاكت كړي ته اميرالمؤمنين يې ته يې ضمور يې هغه انكار وكړو ما ورته وويل رازه ستا په قاضي به فيصله كوو،

زيد ابن حارثه رضي الله عنه قاضي وو، خپل كور كې به يې فيصلې كولې دار القضاء نه وه جوړه شوې نو دواړه ورغلو اجازه مو واخستله كور ته دننه شو؛ خو زيد رضي الله عنه يو ساده فرش باندې ناست وو او هغه عمر رضي الله عنه ته پدې خاطر چې اميرالمؤمنين دې اشاره وكړه چې د فرش يوه څنډه باندې ورسره كېني؛ خو عمر رضي الله عنه ورباندې اعتراض وكړو چې دا كار ستا بې عدالتي ده ته بايد مدعي او مدعا عليه سره مساوي چلند وكړي بيا زيد رضي الله عنه د دواړو دعوو او ريډله نو د شرعي مطابق بايد دعوو كوونكي شاهدان يا گواهان چې د شاهدي وركولو اهل وي پيش كړي وي ابى ابن كعب سره گواهان نه وو، نو بيا د شرعي مطابق بايد منكر قسم و خوري نو زيد رضي الله عنه ابى ابن كعب رضي الله عنه ته وويل زه د قسم خوړلو نه څوك نه بچ كوم او نه په دې باره كې چاته سوال كوم دا يو شرعي حق دې خو تاته سوال كوم چې اميرالمؤمنين له قسم خوړلو معاف كړي

عمر رضي الله د زيد رضي الله عنه پدې خبره هم اعتراض وكړو چې داسې ندي كول پكار كه داسې دليل پيدا شي چې حاکمان له قسم کولو معاف شي بيا به ترقيامت ته دا كار جاري وي چې دا بې

۵۰ عدد التي ده، نوزه قسم خورم او په حقه قسم خوړل هېڅ کومه گناه نلري نو عمر رضي الله عنه قسم ۵۰ خوړو او دعوه خلاصه شوه.*

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۶) برخه:

د مسجد لپاره د مالک بې اجازې د چا ځمکه استعمالول:

◆ د زيد بن اسلم رضي الله عنه نه روايت دی چې عمر رضي الله عنه غوښتل مسجد نبوي صلی الله عليه وسلم فراخه کړي او مسجد سره نژدې ځمکه د عباس ابن مطلب وه، چې د رسول الله صلی الله عليه وسلم تره وو نو عمر رضي الله عنه ورته وويل چې دا ځمکه ما باندې خرڅه کړه.

خو عباس رضي الله عنه انکار وکړو بيا عمر رضي الله عنه ورته وويل چې ماته يې وېښه خو هغه لدې هم انکار وکړو بيا عمر رضي الله عنه ورته وويل ته يې پخپله مسجد ته وقف کړه خو عباس رضي الله عنه نه منله اخر عمر رضي الله عنه ورته وويل دغه دريو کارونو کې به يو درياندې کوم خو عباس رضي الله عنه وويل نه يې شی راباندې کولی اخر دواړو فيصله وکړه چې ابی ابن کعب رضي الله عنه باندې به فيصله کوو دواړه ابی ابن کعب رضي الله عنه ته ورغلل دواړو ورته حقيقت بيان کړو ابی ابن کعب رضي الله عنه عمر رضي الله عنه وويل امير المؤمنينه ته حق نلري چې د چا ځمکه بې اجازې يا قيمت ورکولو مسجد کې داخله يا مسجد پکې جوړ کړي،

عمر رضي الله عنه ورته وويل تا دا فيصله په کوم دليل وکړه په قرآن که سنت نبوي؟

ابی ابن کعب رضي الله عنه ورته وفرمايل ما په سنت نبوي فيصله کړې ما د رسول الله صلی الله عليه وسلم نه اوريدلي چې کله سليمان عليه السلام بيت المقدس جوړولو نو، چې ما بنام به يې کار بس کړو سهار ته به هغه ديوالونه بېرته وران شوي وو؛ نو الله جل جلاله ورته وحی راولېرله چې ترڅو دې د دغې ځمکې خاوندان نوي راضي کړي نو تاته پکې تصرف کول ناروا دي نو سليمان عليه السلام هغوی راضي کړل نو کله چې عباس رضي الله عنه د ابی ابن کعب رضي الله عنه فيصله واوريدله چې د ده په حق کې وشوه نو په خپله خوښه يې ځمکه مسجد ته وقف کړه،

◆ بل روايت کې د سعيد ابن مسيب رضي الله عنه نه همدغه رقم قصه ذکر شوې خو هغې کې فرمايلي چې کله الله جل جلاله سليمان عليه السلام ته وحی راولېرله نو سليمان عليه السلام دهغې ځمکې خاوند راوغوښتلو ورته يې وفرمايل دا ځمکه په ما خرڅه کړه هغه قيمت ورته وښودلو نو سليمان عليه السلام قيمت ورته اداء کړو نو هغه سړي ترينه پوښتنه وکړه زما دغه ځمکه ښه ده که دغه روپۍ سليمان عليه السلام ورته وويل ځمکه ښه ده ځکه مسجد پرې جوړوم هغه سړي انکار وکړو چې نه يې خرڅوم سليمان عليه السلام ورته قيمت زيات کړو هغه بيا پوښتنه وکړه چې دغه ډبل قيمت ښه دی که ځمکه؟ سليمان عليه السلام ورته وويل ځمکه هغه بيا انکار وکړو همداسې دهغه سړي پوښتنې زياتې شوې او قيمت هم څو چنده شو اخر کې سليمان عليه السلام ورته وويل دغه څو چنده

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارك سيرت ***

قيمت واخله خوبيا به دا پوښتنه نکوي چې ځمکه بنه ده که روپۍ نور دې دا پوښتنې بس کړه کنه په زور يې درنه اخلم نو الله جل جلاله ورته وحي راو ليرله چې اي سليمان عليه السلامه که ته دغه نفرته د خپل لاس د مزدورۍ نه او خپل رزق نه قيمت ورکوي خو ته پوي شه او ستا کار که ته يې د الله جل جلاله د درکړل شوي مال نه ورکوي نو ترڅو چې راضي شوي نه وي دده ځمکه کې مسجد نشي جوړولای نو سليمان عليه السلام هغه نفرته ترهغې روپۍ ورزياتولې ترڅو يې راضي کړو نو ابی ابن کعب رضي الله عنه ورته وفرمايل ما دغه خبره د رسول الله صلى الله عليه وسلم نه اوريدلې نو عمر رضي الله عنه وويل تیک شوه زه ترې تيريم ترڅو چې دعباس رضي الله عنه خوښه نوي نه يې مجبوروم،

نو چې کله عباس رضي الله عنه د ابی ابن کعب رضي الله فيصله واوريدله ويی وويل ما خپله ځمکه د مسجد لپاره وقف کړه نو په دې لاندې حکمت دا وو چې راتلونکې مسلمانانو ته پکې يو صريح حکم پلاس ورغی او لدې معلومه شوه هغه خلک چې پردې ځمکې غصب کړي بيا پکې مسجد جوړ کړي باکل ناروا دی لمونځ پکې نه کېږي بل دا خبره واضحه شوه چې عمر امير المؤمنين وو خو ديو ادنی قاضي فيصله يې ومنله او زور او قوت يې استعمال نکړو.

د عمر رضي الله عنه د سيرت او عدالت (۱۷) برخه:

◆ کله چې عمر ابن العاص رضي الله عنه افريقايی شتمن او تاريخي هيواد مصر فتحه کړ؛ نو دې فتحې کې ورسره د امير المؤمنين ځامن عبدالله او عبدالرحمن ابن عمر رضي الله عنهم هم شريک و، خو عبدالرحمن ابن عمر رضي الله عنه يو بل نفر چې سروعه ابن عتبه بن حارث نوميدو غلط کړو او شراب يې ورباندې وڅکل چې شپه تيره شوه نو؛ عبدالرحمن رضي الله عنه، عمرو ابن العاص رضي الله عنه ته چې دمصر حاکم وو ورغی ورته يې وويل چې مونږ دواړو يو قسم شراب څکلي مونږ دواړه پاک کړه يعنی حد راباندې جاري کړه، عمرو ابن العاص رضي الله عنه ورته وويل صباته راشئ نو عبدالرحمن رضي الله عنه کور ته روان شوه لاره کې يې ورور عبدالله ابن عمر رضي الله عنه وليدو ورته يې وويل ما بېگناه شراب څکلي او مست شوی يم نو عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ورته وويل بنه کار دی ندی کړې؛ خو چاته ونه وايی رازه کورته زه به سردر باندې (گل) يا وخریم او په درو به دی هم ووهم پاک به شي خو ډيره دشرم خبره ده چې خلکو ته معلومه شي چې دامير المؤمنين ځوی شراب څکلي عبدالرحمن رضي الله ورته وويل چې ما خو والي صاحب عمرو ابن العاص خبر کړی دی. نو عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ورته وويل رازه چې سر خو در باندې (گل) يا وخریم هغې وخت کې د شرابو څکونکې ته هم درې وي هم سر خريل نو سريې ورته وخريلو او بيا عمرو ابن العاص رضي الله عنه په دورو ووهلو،

*کنز المال: ج/۳/ص/۳۴۵، تاريخ ابن عساکر: ۵/ص/۶۷۸، تاريخ خلفاء الراشدين: ج/۱/باب حياة امير المؤمنين

خودا خبره دافريقايي هيواد مصرنه دعربو جزيرې ته را ورسیده او عمر رضي الله عنه خبرشو سمدستي يې ليک وليکلو او عمرو ابن العاص ته يې وليرلو چې زما ځوی ماته را وليږه که د دورو وهلو په سبب نشي راتلای نو په اوښ کېجاوه بار کړه او پکې وايي چوه او ماته يې را وليږه عمرو ابن العاص رضي الله عنه ته چې ليک ورسيدو سمدستي يې په اوښ په کېجاوه کې بار کړ او مدينې ته يې را وليرلو کله چې مدينې منورې ته را ورسيدو عمر رضي الله عنه ورته وويل چې؛ زه دې بيا په دورو وهم نو عبدالرحمن رضي الله عنه ورته وويل ابا جانه زه خو يو ځل وهل شوی يم او حد راباندې جاري شوی بيا مې ولې وهې عمر رضي الله عنه ورته وويل ولې ما تاسو ته بار بار ندي ويلې چې په الله جل جلاله قسم چې کوم کار نه ما خلک منع کړي او تاسو هغه وکړئ تاسو ته به دو چنده سزاء درکوم نو اوس را وړاندې شه او بيا يې په دورو ووهلو،

دا ددې لپاره چې څوک ونه وايي چې امير المؤمنين د الله جل جلاله حکم په ځای کول او شريعت تطبيقول له کوره نه شروع کوي دا وو د عمر رضي الله عنه عدالت چې خپل ځوی يې تر ټولو زيات ووهلو،

◆ دانس ابن مالک رضي الله عنه نه روايت دی چې مصر کې يو مصري باشنده د عمرو ابن العاص رضي الله عنه چې دمصر والي وو ځوی سره د منډې وهلو مقابلې وکړه او هغه مصري په منډه کې ترينه وړاندې شو او ټاکلي هدف ته ورسيدو؛ نو د عمرو ابن العاص رضي الله عنه ځوی ته غصه ورغله چې زه د دومره غټ سړي يعنې والي ځوی يم او ته رانه مخکې شوې؛ نو هغه مصري باشنده يې په قمچپنه ووهلو؛ نو هغه مصري باشنده هلته عمرو ابن العاص ته شکايت وکړو چې کېدای شي زما فرياد وانه وري؛ نو مدينې منورې ته راغې او عمر رضي الله عنه ته راغې او ورته يې وويل يا امير المؤمنين ما تاته پناه راوړې امير المؤمنين ورته وويل ما پناه درکړې ووايه چا ظلم درباندي کړې هغه وويل زموږ دمصر د والي عمرو ابن العاص رضي الله عنه ځوی راسړی منډه ووهله او زه ترې مخکې شوم خو په هغه بده ولږيده او زه يې ډير زيات په دورو ووهلم دا دی بدن می وگوره سره د دې چې د مصر نه مې په مياشتو سفر کړې خو بيا هم د وهلو ځايونه تک شنه دی او د وهلو اشارات يې بنکاري

نو عمر رضي الله عنه، عمرو ابن العاص رضي الله عنه ته مکتوب وليکلو ورته يې وليکل زما دليک په رسيدو په خپل ځای څوک دينداره نفر مقرر کړه او ته هم راشه او هغه ستا نازولی مغرور ځوی دی هم راوله،

◆ کله چې عمرو ابن العاص رضي الله عنه ته ليک ورسيدو د حکم تعميل يې وکړو سمدستي په اوسانو راسپاره شول او ځان يې مدينې منورې ته را ورسوو قربان له داسې واکمن چې يو مکتوب باندې له افريقا نه يو والي چې اوس د بادشاهيت لري ورته په مياشتو سفر کوي او د امير اطاعت کوي او ځان رارسوي او قربان له داسې والي چې بيشماره ملکونه يې فتح کړي او د اسلام جنډه يې پرې لږولی هيڅ ځان ورته بد نه بنکاري په خوشحالی امر ته غاړه ږدي او د مياشتو سفر کوي خو نه اعتراض کوي نه سرغړونه کوي او نه يې ځوی دراتلو څخه انکار کوي دا ټوله خوبې اسلام کې ده څوک چې اسلام نه خبروي دغسې د امير اطاعت کوي کله چې را ورسيدل دواړه امير المؤمنين ته

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سیرت ***

مخامخ کېناستل، امیر المؤمنین و فرماییل هغه د مصر مظلوم باشنده راوغواړئ هغه راغی امیر المؤمنین دره هغه مظلوم ته ورکړه ورته یې وویل وهه یې،

◆ انس رضي الله عنه فرمایي چې هغه یې په وهلو شروع وکړه؛ نو مونږ هم غوښتل چې سم یې ووهي چې بیا دکوم واکمن ځوی داسې غلطي ونکړي او عمر رضي الله عنه ورته وویل وهه یې ترڅو یې عقل سرته راشي، انس رضي الله فرمایي چې دومره یې وهلو چې مونږ نور غوښتل چې بس یې کړي، بیایې ورته وویل دا پلاری یې یعنی عمرو ابن العاص هم پدې سرسریو څو درې ووهه چې بیایې ځوی دومره ظلم او بې ادبي ونکړي، هغه مصري ورته وویل یا امیر المؤمنین پلاری یې نه وهم هغه گناه نده کړی بیا امیر المؤمنین دواړو ته وفرماییل الله تعالی خو خپل بندگان ازاد پیدا کړي تاسې په کوم دلیل غلامان ترې جوړ کړي؟

بیایې وفرماییل لارښی او خپله وظیفه په احسنه طریقه سرته رسوی چې بیا دچاشکایت رانشي قسم په الله جل جلاله چې د دنیا هر کونج کې څوک راته فریاد وکړي زه به یې واورم او ځان به ورورسوم.

د عمر رضي الله د سیرت مبارکه (۱۸) برخه:

د جاسوسی په تور د مسلمان د وژلو حکم او قتل خطاء

یزید بن ابی منصور رضي الله عنه فرمایي چې:

(۱) امیر المؤمنین عمر ابن الخطاب رضي الله عنه یو تن چې -جارود یا ابن جارود نوم یې وو دبحرین امیر یا والي ټاکلی وو هغه یو تن چې ادرياس نومیده پدې تور چې ددښمن ته جاسوسی کوي دښمن ته دمسلمانانو په ضد خطونه لیکي او د مسلمانانو رازونه هم افشاء کوي ووژلو څو چې کله یې سر ترې پریکوو نو هغه چغې وهلې های عمر های عمر های عمر رضي الله عنه،

نو چا امیر المؤمنین رضي الله عنه ته اطلاع راوړه چې ستا مقرر شوی والي جارود یو تن د شک په بنیاد ووژلو او هغه چغې وهلې چې های عمر های عمر،

نو عمر رضي الله عنه سمدستي لیک ولیکلو او دبحرین والي ته یې زرد راتلو حکم وکړو جارود ته چې کله د امیر المؤمنین لیک ورسیدلو بې له ځنډه په سورلی سپور شو او مدینې منورې ته یې ځان راوړسولو،

کله چې امیر المؤمنین رضي الله عنه ته خبر ورسیدو چې جارود راغی سمدستي یې راوغوښتو کله چې ورته مخامخ کېناستو نو عمر رضي الله عنه نیزه د هغه غاړې ته د هغه د گيږې لاندې وروړله او ویې ویل ادرياسه زه حاضریم ادرياسه زه حاضریم،

بیایې جارود ته وویل ادرياس دې ولې ووژلو هغه ورته وویل چې یا امیر المؤمنین ماته اطلاع راغلي وه چې ادرياس دښمن ته خطونه لیکل جاسوسی شک ورباندې وو او ددښمن صف ته د ورتللو اراده یې لرله.

(۱) کنز العمال ج: ۴، ص ۴۱۹، ابن راهویه ج/۱: باب خلفاء الراشدين، (۲) اخرج حاکم باب فضیلة امیر المؤمنین ج/۱ ص ۴۲۰

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

عمر رضي الله عنه ورته وويل بنه ته د شک په بنياد د يو مسلمان وينه تويوي؟
 فقط د غلطې ارادې په کولو باندې خلک وژني؟
 په خط او کتابت کولو باندې يو مسلمان قتلوي؟
 جاروده ته ماته ووايه چې څوک داسې شته چې د شر او فساد اراده يې نوي کړي؟
 نو غلطه اراده خو ملایکې هم نه ليکې تر څو چې چا بد عمل کړی نوي.
 بنه، ته ما د دې لپاره ټاکلی يې چې د خلکو ژوند وژغوري خلکو ته خدمت وکړی د خلکو ستونزې
 حل کړي او که د دې لپاره چې خپل رعيت ووژني؟
 ای جاروده که چېرته زما سره دا ويړه نوي چې راتلونکې مسلمانان به بيا زما پدې کار عمل کوي او
 هر څوک به په قتل خطا قصاصيږي نو ما به اوس ستاسو قلم کړی وو.
 پاڅه له مخې مې ورک شه بيا داسې کار ونکړې او لاږشه د ادرياس وارثينو ته ديت ورکړه.
 هغه والي جارود بيرته بحرين ته لاړو او د مړه شوي وارثينو ته يې سل او بنان ديت ورکړل،
 (۲) عطاء رضي الله عنه فرمایي چې عمر رضي الله عنه به هر کال د حج موسم کې خپل ټول واليان او
 اميران راغوښتل،
 بيا به يې اعلان وکړو چې زما دغه حکمرانانو په هر چا ظلم کړی وي را دې شي نو يوه ورځ يې اعلان
 وکړ، چې هر چا باندې چا ظلم کړی وي و دې وايي ټول مسلمانان غلي شول خويوتن راپورته شو او
 ويې ويل چې ما باندې فلاني والي ظلم کړی زه يې سل درې وهلې يم، نو عمر رضي الله عنه هغه والي
 را وغوښت او دغه نفر ته عمر رضي الله وويل واخله دره او سل درې يې ووهه،
 دې وخت کې عمرو ابن العاص رضي الله عنه دمصر والي را پورته شو ويې ويل ای امير المؤمنينه لږ
 احتياط کوه که داسې وکړې نو بيا به ترقيامته ستا دغه کار د يو قانون په شکل چليږي او يو سنت به
 جوړ شي ته ماته اجازت را کړه چې زه دغه نفر راضي کړم بيا يې هغه نفر په دوه سوه ديناره راضي کړو
 يعنې په هره دره دوه ديناره،
 بيا عمر رضي الله و فرمايل ما دغه دانتقام قانون در رسول الله صلى الله عليه وسلم نه ياد کړی بيا يې
 د جليبيب رضي الله مشهوره قصه بيان کړه، چې رسول الله صلى الله عليه وسلم اعلان کړی وو، چې
 د چا په ما کوم حق وي را دې شي او خپل انتقام دې واخلي او جليبيب رضي الله ويلي وو، چې تازه په
 دره وهلی وم زه غواړم خپل انتقام واخلم چې دا واقعې به بيا تفصيل سره ذکر کړو،

* {1} کنز العمال ج 4 صفحه 419

{2} کنز العمال ج 4 صفحه 421،

و ذکر ابن جرير فی کتابه

د عمر رضي الله عنه د عدالت (۱۹) برخه:

قتل خطاء او انتقام آخستل،

(1) د حسن ابن علي رضي الله عنه څخه روايت دی، چې په مدينه منوره کې د يوې حاملې بڼځې خاوند له څه مودې ورک وو او امير المؤمنين به څرخ خوراک لباس ور ليرېل، يوه ورځ يې د څه ملاحظاتو په خاطر راوغوښتله او څوک يې ورو ليرېلو چې راشي خو هغې د راتلونو نه انکار وکړو، دوهم ځل يې بيا جواب ور ليرېلو، خو هغه بڼځه راتلو ته تياره نه وه،

چاورته وويل بڼه خبره داده، چې امير المؤمنين ته ورشپې هغې چغې کړې چې های زما بخته د امير المؤمنين زما سره څه کار دی چې ما غواړي،

خوله ويرې له کوره راووتله، خولاره کې ورباندې د بچي پيدا کېدلو دردونه راغلل او د چا کورته ورننوتله او هلته يې ماشوم بې وخته پيدا شو ماشوم دوه چغې وکړې او مړ شو نو، چې کله امير المؤمنين خبر شو؛ نو ډير خفه شو او ټول صحابه کرام يې راوغوښتل چې تاسې ووايې چې ما باندې د دې ماشوم د قتل گناه شته کنه ډيرو صحابه کرامو ورته وويل چې تا باندې هيڅ نشته ځکه تا خو فقط ادب ورکولو لپاره راغوښتي وه،

خو علي رضي الله عنه غلی ناست وو، عمر رضي الله عنه ورته وويل ته خو هم څه ووايه ستا څه رايه ده؟

علي رضي الله عنه ورته وويل که چېرته دغه صحابه کرامو له خپل ځانه تاته ويلي وي چې ته گنهگار نه يې نو دوی په غلطه دي او که دوی ستا د خوشحالی لپاره داسې وايي نو دا ستا لپاره بڼه نده، اصل خبره داده چې تاته خپل رعب معلوم دی خلک لتا څومره ويريرې او زنانه ذات خو هسې هم کمزوری زړه لري،

او دغه بڼځې ستاله ويرې له راتلونو نه هم انکار کړی نو ځکه، ته بايد د دې ماشوم د قتل خطاء ديت اداء کړی، نو عمر رضي الله عنه ته د علي رضي الله عنه رايه خوښه شوه او ورته يې وويل چې ته دغه ديت ټولو قريشو باندې تقسيم کړه او هغې بڼځې ته يې ورکړه،

سبحان الله داسې عدل داسې تقوی او د الله جل جلاله ويرې په معمولي خطاء باندې پخپل ځان فيصله کوي او ديت اداء کوي.

(2) د زيبدين وهب رضي الله عنه نه روايت دی چې يو ورځ امير المؤمنين رضي الله عنه له کوره راووتلو او گوتی يې غوږونو کې ورکړې وې لکه چې څوک اذان کوي او چغې يې وهلې ای هغه خلکو چې تاسې عمر ته او زونه کوی زه حاضر يم زه ستاسې فريادونه اورم زه ستاسې های عمره های عمره اواز اورم،

صحابه کرام حيران شول چې امير المؤمنين باندې څه وشول؟

چاورته وويل امير المؤمنين ته د کوم امير يا والي لخوا نه ليک راغلی چې هغوی نه قتل خطاشوی او يو مجاهد سپه سالار يا قومندان يا سرلښکر دا کار کړی هغه داسې وه چې مجاهدينو کافران پسې اخستي وو او هغوی د يو لوی نهر نه اخواته لاړل او مجاهدينو سره داسې اسباب نه وو، چې معلومه

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

کړي چې نهر څومره ژور دی چا ورته یو سپین گیري ضعیف سړی وښودلو چې دغه سړی تجربه لري هغه قومندان یا سرلښکر هغه سړي ته وویل دې نهر ته کوز شه او د دې ژور والی معلوم کړه هغه سپین گیري ورته وویل زه دا کار نشم کولای ځکه چې سخته یخني ده اوبه اوړي پشان یخې دي، نو که زه ور کوز شم مړ کېږم خو هغه سرلښکر ورته وویل چې ته به ضرور دغه کار کوي ځکه چې مونږ ته دهغه اخوا علاقه فتح کول ضروري دي،

اخریې سړی په زوره اوبو ته ور کوز کړ، خو هغه د یخني تاب ونه لرلو او چغې یې کړې و او عمرا و او عمرا و او اوبو ډوب کړو او وفات شو،

نو عمر رضي الله عنه چې لیک ولوستلو زریې جوابي لیک ولیکلو او هغه سرلښکر قومندان یې راوغوښتلو چې کله قومندان راغی شو ورځې به هغه ورته راغې سلام به یې واچولو خو عمر رضي الله عنه به مخ ترې وگرځولو همداسې یې شو ورځې ورسره وکړل بیا یې راوغوښتلو،

ورته یې وویل ولې دې هغه سړی ووژلو سرلښکر ورته وویل، نو ماڅه کړی وای بله چاره نه وه، چې داوبو ژور والی معلوم کړو نو مجبوري نه مې وربښکته کړو مونږ ته دهغه ځایونو چې اوبونه اخوا وو، فتحه ضروري وه،

نو عمر رضي الله عنه ورته وویل اوس دې قصاص کوم قصاص ته تیار شه،

سپه سالار ورته وویل نو ته نه گوري چې مونږ څومره ملکونه فتح کړل او دا سلام بیرغ مو ورباندی ودرولو اوس ته ما په یوه خطا قصاصوي او زما دملکونو فتحو ته نه گوري؟

عمر رضي الله ورته وویل الله جل جلاله ته داسې فتحې ندي قبولې چې د یو مسلمان ناحقه قتل پکې وشي څوک په ناحقه ووژل شي،

الله جل جلاله ته تر هر څه خپل بندگان گران دي،

زما دې په الله جل جلاله قسم وي چې زما دا ویره نوی چې زما نه بعد به خلک قتل خطاباندي هم قصاص جاري کوي ما به اوس تانه سر قلم کړی وی.

بیا یې ورته وویل پاڅولار شه او دهغه وفات شوي تن خاندان ته دیت ورکه،

بیا امیر حکم تعمیل وکړو او دیت یې اداء کړو، الله تعالی دې مونږ ته هم همداسې عادل امیران راکړي.

• (۱) رواه البيهقي باب فضائل خلفاء الراشدين

(۲) کنز العمال ج ۷ صف ۲۹۹

(۳) حياة الصحابة ج ۴ صف ۱۰۸

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۰) برخه:**د امير المؤمنين د مسلمانانو لپاره سينه مبارکه فراخه ساتل:**

(1) د جرير ابن عبد الله رضي الله عنه نه روايت دی چې، عمر رضي الله عنه ابو موسی الاشعري رضي الله عنه د اسلامي فوج سپه سالار ټاکلی وه او دغه صحابي ډير مشهور محدث او باتور شخص وه. يو ځل مجاهدينو ډيره زيات ته کاميابي حاصله کړې وه او ډير غنيمتونه يې لاس ته ورغلي وو او ابو موسی الاشعري رضي الله عنه هغه غنيمتونه مجاهدينو تر منځ تقسيم کړل؛ خو يو ځوان ته يې د خپل استحقاق نه د غنيمت مال کم ورکړو؛ نو هغه مجاهد انکار وکړو ويې ويل ماته به خامخا پوره برخه راکوي او دې وخت کې ابو موسی الاشعري رضي الله عنه ته غصه ورغله او هغه مجاهد يې شل (2۰) درې ووهلو او د سروينستان يې هم ورته لنډ کړل هغه مجاهد خفه شو هر څه يې پريښودل او د شکايت لپاره امير المؤمنين ته راغی.

کله چې راوړسيدلو او امير المؤمنين ته مخامخ ورغی د خپل سروينستان يې جيب کې راوړي وو او د عمر رضي الله عنه په سينه يې وروويشتل او په ژړا شو چې واخله دا وينستان ستا امارت کې راباندې ابو موسی الاشعري بې له کومې گناه غوڅ کړي او شل درې يې وهلی هم يم عمر رضي الله عنه بې لډې چې د دې مجاهد په بې ادبۍ غصه شي ورپورته شو په مينه يې غيږ کې راوښوه او د انتقام اخستو وعده يې ورسره وکړه. سمدستی يې خط وليکلو:

د الله جل جلاله د ثنا صفت او درود ويلو وروسته زما ليک ولوله او که دغه مجاهد سره دې لکه ده چې ذکر وکړو رښتيا ظلم کړی وی او خبره يې رښتيا وي نو که تا دا کار د خلکو په وړاندې کړی وي د خلکو په وړاندې ورته کپنه چې وينستان دې غوڅ کړي او شل درې دې ووهي او که ځانله ځای کې دی کړی وي نو ځانله ځای کې دې درنه انتقام واخلي.

امير المؤمنين همدغه مجاهد ته ليک ورکړو او له ميلمستيا وروسته يې رخصت کړو.

خو د مجاهد دا تمعه نوه چې رښتيا به ابو موسی الاشعري رضي الله عنه د حکم تعميل وکړي ځکه چې هغه د زرگونو مجاهدينو مشر او سپه سالار دی.

نو کله چې مجاهد ورورسيدو ليک يې ورکړو او هغه ليک خلاص کړو او له لوستلو وروسته يې وويل زه حاضر يم زه حاضر يم.

امير المؤمنين امر دی په سر سترگو بيا يې امر وکړو هلې زړه شي هماغه دره او قينچي يا بياتي راوړئ چې ما وړباندې دغه مجاهد وهلی او وينستان مې پرې غوڅ کړي هغوی ورته راوړل او ابو موسی الاشعري رضي الله عنه ورته کپناستو او ويې ويل راشه خپل انتقام دې واخله کله چې مجاهد د ده دغه عاجزي او د امير المؤمنين د حکم په ځای کولو اراده وليدله ورته يې وويل بس ما وښلی ما د الله جل جلاله درضاء لپاره معاف کړې ته زمونږ امير يې او مونږ ستا لښکر يو که تا اول کې معافي غوښتی وای ما به معاف کړی وای.

ابو موسی الاشعري رضي الله عنه دغه مجاهد غيږ کې ونيولو او د ده مهرباني يې وستايه.

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

دغه وو د عمر رضي الله هغه نرمي چې ويلی یی وه زه له کوچو زیات د اسلام په باره کې نرم یم او په حقیقت کې یې ثابتہ کړی وه.

(2) حرماوي رضي الله عنه روایت کوي، عمر رضي الله عنه فيروز الديلمي رضي الله عنه ته ليک واستوو چې ډیر وخت وشو چې بیغمه دشهدو مزی اخلې راشه ته یو بهادر صحابي یې جهاد کې برخه واخله هغه ته چې ليک ورسیدو سمدستي یې وسله را وخستله راروان شوه چې مدینې منورې ته راورسیدو نو عمر رضي الله عنه ته ورغی او د ننوتلو اجازت یې واخستو کله چې دننه کېدلو یو قریشي ځوان هم ورسره دننه کېدلو کوښښ وکړو دواړه دروازه کې سره ټکر شول فیروز الديلمي رضي الله عنه ورته څپیره ورکړه او هغه وینې شو، کله چې فیروز الديلمي رضي الله عنه دننه شو هغه ځوان هم دننه شو او امیر المؤمنین رضي الله عنه ته یې شکایت وکړو چې زه فیروز الديلمي رضي الله عنه ووهلم نو امیر المؤمنین رضي الله عنه ترې پوښتنه وکړه دغه ځوان دې ولې ووهلو؟

فیروز الديلمي رضي الله عنه ورته وویل اول خو تا ما پسې ليک رالېرلې وه تا را غوښتی وم بیامې درنه دننه راتلو اجازت اخستی وه او دغه قریشي ځوان؛ خو نه تا را غوښتی وه او نه یې دننه راتلو اجازت اخستی وه او ده کوښښ کولو چې زما نمبر کې دننه راشي او ټکر هم ده راسره وکړ.

نو امیر المؤمنین رضي الله عنه ورته وویل ته خو ټکر کولو سره زخمي شوی نه یې او دغه ځوان تا زخمي کړو که دغه ځوان بې اجازته راتلو نو ما به ترې پوښتنه کړی وای او زما خو تا سره کوم دراز خبره نوه چې بل څوک پرې خبر نشي بیا یې هغه قریشي ځوان ته وویل چې راشه او خپله بدله ترې واخله کله چې هغه ځوان راورندې شو نو عمر رضي الله عنه ورته وویل چې دومره صبر وکړه چې یو حدیث شریف درته بیان کړم.

◆ کله چې اسود عنسی لعنة الله علیه د نبوت دعوه وکړه نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ډیر خپه شویوه ورغ یې چې د سهار لمونځ اداء کړو مونږ ته یې مخ راوړلو چې نن شپه د الله جل جلاله یو غوره او محبوب بنده فیروز الديلمي رضي الله عنه راولرېدو.

اسود عنسی لعنة الله علیه یې قتل کړو هغه غوره شخص همدا فیروز الديلمي رضي الله عنه دی.

یا ته له داسې غوره شخص نه هم خپله بدله اخلی؟

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

هغه ځوان وويل ما د الله جل جلاله لپاره معاف کړو.

فيروزالديلمي رضي الله عنه وويل يا اميرالمؤمنين ايا ته د قيامت په ورځ د دغه حديث شريف گواهي ورکوي؟

اميرالمؤمنين ورته وويل هو.

زه گواه يم او ما دغه حديث شريف پخپله اوريدلى دى نو.

فيروزالديلمي رضي الله عنه هغه قريشي ځوان ته وويل واخله دا زما توره او دا آس او شل زره درهم ما تاته بخشش درکړل.

هغه ځوان وويل ما خود الله جل جلاله دراضي کولو په خاطر له زړه بښلى يې زه روپۍ نه غواړم.

فيروزالديلمي رضي الله ورته وويل ما د دې حديث شريف په خوشحالي کې درکړل تابل غوره شخص به زه چيرته پيدا کړم بيا هغه ځوان دغه هديه قبوله کړه.

گرانو دوستانو يو طرفته که اميرالمؤمنين د عدالت پلي کولو کلک هوډ کړى وو خو بل طرفته يې خپل رعيت ته د بښنى کولو او مښې محبت درس هم ورکړى وه دوى پخپل منځ کې لکه ورونه او يو جسد داسې وو ، خپله به يې غلطي نه کوله که بل وکړه نو معاف کوله يې .

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۱) برخه:

د اور سوزولو سزاء چاته ورکولو حکم:

◆ د عبدالله ابن عباس رضي الله عنه نه روايت دى چې يوه وينځه اميرالمؤمنين ته راغله او شکايت يې وکړو چې زه خپل مالک يا بادار د شک په بنياد په اور کېنولم او زه وسوزيدم چې زما شرمگاه يا عورت هم وسوزيدو ،

عمر رضي الله عنه ورته وويل چې ايا ته هغه ليدلې يې چې تا غلط کار کړى وي؟

وينځې وويل نه ،

بيا يې ترينه پوښتنه وکړه چې تا په ځان گواهي يا تا اقرار او اعتراف کړى؟

* (1) رواه البيهقي عن جرير ابن عبدالله

(2) کنز العمال ج 4 ص 299

حيات حياة الصحابة باب عدل عمر رضي الله عنه

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارك سيرت ***

وينځي وويل نه-

نو عمر رضي الله عنه ورته وويل لاره شه مالک ته دې ووايه چې امير المؤمنين غوښتي يې.
وينځه لاره خپل بادار يې راوستو، عمر رضي الله عنه ورته وويل دغه وينځه دې ولې سوزولې؟
هغه وويل چې زما ورباندي شک دی چې بدکاره ده،

عمر رضي الله ورته وويل يعني تاليدلې نده چې بد کار کوي؟

هغه وويل هو مانده ليدلې؛ خو ورباندي شکمن يم

عمر رضي الله ورته وويل نو تاسره بله سزانه وه چې تا ورکړې وې؟

په اور سوزول خو يواځې د الله جل جلاله صفت دی لکه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي،

لَا يُعَذَّبُ بِالنَّارِ التَّارِ التَّارِ

په اور بل څوک سوزول نشي کولای يعني ورته رواندي مگر يواځې الله جل جلاله يې کولای شي چې
د اور مالک او خالق دی بيا يې ورته وويل که ما در رسول الله صلى الله عليه وسلم نه اوريدلې نه وای
چې وينځه او غلام دې د بادار نه او ځوی دی د پلار نه انتقام نه اخلي نو مابه ته هماغسې په اور
سوزولې وای،

بيا يې دهغې بادار سل دورې ووهلو او خوشې يې کړو او وينځې ته يې وويل چې، زه؛ ته د الله جل
جلاله لپاره ازاده يې ځکه چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي، کوم بادار چې خپل غلام
ته په اور سزاء ورکړه هغه ازاد شو، نوله دې نه معلومه شوه چې:

☞ په اور سوزول ناروا دي.

☞ که غلام ته يې سزاء ورکړې وي سل درې به وهل کېږي.

☞ غلام او وينځې ترې ازادېږي.

☞ ځوی د پلار نه انتقام نشي اخستی.

* اخرج الطبرانی فی الاوسط وابن عساکر والبيهقي
وکنز العمال ج ٧ ص ٢٩٩

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۲) برخه.**د ذميانو او غلامانو حکم څه دی چې جرم وکړي؟**

(۱) مکحول رضي الله عنه فرمايي: چې بيت المقدس فتح شوی و مونږ ټول د امير المؤمنين په شمول هلته و، يوه ورځ عباده ابن صامت رضي الله عنه يو نبطي غلام ته وويل: راشه دغه زما آس لږ ونيسه لږه شيبه وروسته يې درنه اخلم.

هغه نبطي غلام انکار وکړ؛ نو عباده ابن صامت رضي الله عنه ته غوصه ورغله او هغه يې ووهه او سر يې مات شو هغه غلام امير المؤمنين ته ورغی او شکايت يې وکړ، امير المؤمنين عباده ابن صامت رضي الله عنه نه پوښتنه وکړه چې دغه غلام دې ولې وهلی دی؟

عباده ابن صامت رضي الله عنه ورته وويل: زما يو مشکل دی چې زه ډير ژر غوصه کيږم، دې غلام زما خبره ونه منله او ما وواهه.

عمر رضي الله عنه ورته وويل: اوس نو ورته کښينه چې بدله درنه واخلي،

دې وخت کې زيد ابن ثابت رضي الله عنه دغه خبره واوريدله او عمر رضي الله عنه ته يې وويل: ولې ته اوس د بادار نه د غلام بدله اخلي؟ او تاته حديث شريف معلوم دی چې بادار نه د غلام او پلار نه د زوی بدله نه شي آخستې، نو عمر رضي الله عنه ورته وويل: صحيح ده عباده ابن صامت رضي الله عنه دې ديت ورکړي بيا هغه ديت ورکړ او هغه يې راضي کړ.

(۲) د سويد ابن غفله رضي الله عنه نه روايت چې کله شام فتح شو، امير المؤمنين رضي الله عنه هم هلته تشریف راوړی و، نو يو يهودي ورته راغی او شکايت يې وکړ چې زه ستا د پوځ يو مجاهد ډير زيات ووهلم دا وگوره سر مې مات او ټول بدن مې تک شين دی.

نو عمر رضي الله عنه ته ډيره غوصه ورغله چې دا څوک دی چې ذمي يهودي يې وهلی دی؟ نو صهيب رضي الله عنه ته يې امر وکړ چې پاڅه او هغه نفر ماته راوله، کله چې صهيب رضي الله عنه ورغی گوري چې هغه نفر مشهور جليل القدر صحابي عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه دی.

صهيب رضي الله عنه ورته وويل: امير المؤمنين رضي الله عنه درته ډير په غوصه دی او ته يې غوښتی يې ته داسې وکړه چې اول معاذ ابن جبل رضي الله عنه ته ورشه له هغه غير بل څوک امير المؤمنين رضي الله سره خبره نه شي کولای او ډار يږي، ته هغه ته پوره حقيقت بيان کړه هغه به امير المؤمنين رضي الله ته ووايي چې تاته دومره فرصت در کړي چې ته خپله خبره وکړي.

هغه همداسې وکړل او مسجد ته راغی عمر رضي الله عنه په جمع ولاړ و چې کله فارغ شو غږ يې وکړ چې صهيب چيرې دی؟ هغه نغري يې راوست، صهيب رضي الله عنه ورته وويل: زه دغه يم، هور او ستي مې دی، دغه وخت کې معاذ ابن جبل رضي الله عنه پورته شو او وپي ويل:

يا امير المؤمنين رضي الله زما يوه غوښتنه ده، عمر رضي الله عنه ورته وويل: وايه څه وايي؟

معاذ ابن جبل رضي الله عنه ورته وويل: دغه سړی عوف ابن مالک الاشجعي دی ته ورباندې جلدي يا تيزي مه کوه هغه پريږده چې تاته يو ځل پوره حقيقت بيان کړي بيا ته چې هره فيصله کوي ټولو ته په سر سترگو منظوره ده.

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارك سيرت ***

عمر رضي الله عنه وويل: سمه ده رادې شي، عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه خپله خبره داسې شروع کړه.

ما دغه يهودي وليده، چې يوه مسلماننه بنځه يې په خړه سپره کړې وه هغې چغې وهلې دغه يهودي کونښن کولو، چې د خړه نه يې راوغورځوي؛ خو هغې ځان ټينگ کړې ؤ، بيا دغه يهودي دیکه ورکړه او هغه بنځه لاندې راپريوتله او ترڅو چې را پورته کيدله نو دغه يهودي ور منډه کړه او د پاسه ور باندي ځملاست (پريوتی) چې بدنامي ورواړوي دغه وخت کې زه ورو رسيدلم او دغسې عمل مې ورسره وکړ چې ته يې گوري.

عمر رضي الله عنه ورتله وويل: چې ته ولاړ شه او هغه بنځه راوله چې ستا رښتيا او درواغ معلوم شي کنه نو سزاء ته ځان تيار کړه، عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه د هغې بنځې کورته ورغی ورتله يې وويل: امير المؤمنين رضي الله له تانه حقيقت اوريدل غواړي کنه نوماته به سزاء را کوي، د هغې بنځې پلار او ورور عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه ته وويل: تا مونږ په شرمو وشرمولو ستا څه اراده ده چې دا هلته ولاړه شي؟ او نور هم وشرمېږو چې څوک خبر نه وي هغه هم خبر شي؟

هغې بنځې ورتله وويل: زه به خامخا ورځم او عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه چې په ما غيرت کړی دی زه به يې بچ کوم.

بيا يې پلار او ورور ورتله وويل: تاته ضرورت نشته مونږ به دواړه ورشو او ستا حقيقت به ورتله بيان کړو، هغه دواړه راغلل او بلکل هماغسې بيان يې وکړ څنگه چې عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه کړی ؤ.

کله چې عمر رضي الله عنه ته حقيقت معلوم شو امر يې وکړ چې دغه يهودي اعدام کړي او صحابه کرامو هغه يهودي اعدام کړ.

بيا يې وويل: أي مسلمانانو وروڼو تاسو اوړی د چا د ذميتوب نه مطلب دا نه دی چې دوی به داسې قسم حرکتونه کوي او تاسې به يې معاف کوئ.

خبردار هر هغه څوک چې د اسلام خاورې ته داخل شي او ياله مخکې پکې او سيږي که هغه په خپله خوبه راغلی وي يا چا راغونښتی وي هغه اشغالگروي يا مجاهد هغوئ که وسلې سره راغلي وي يا بې وسلې چې ستاسې ننگ، ناموس، خاورې، مال او ځان ته ترينه خطروي او هغوئ دغسې حرکتونه کوي هغوئ ته امن ورکونکی هم او دوی هم دغسې ووژنی لکه څنگه چې ما دغه يهودي ووژلو.

سوید ابن غفله رضي الله عنه فرمایي: دغه يهودي اولنی سړی ؤ چې ما وليد، چې اسلام کې اعدام شولې دي وروسته بيا چا بلل شوي يا نابللي اشغالگريادميان نه دي معاف کړي او په هر غلط کار باندي يې دوچنده سزاء ورکړې ده.*

* اخرج ابو عبید و البيهقي و ابن عساکر

و کذا الک فی الکنز: ج ۲

و اخرج الطبراني عن عوف ابن مالک رضي الله عنه مختصراً:

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۳) برخه.

ذميانو او غير مسلم چي ستا قانون نه مني او ستا حيا، تنگ، ناموس او خاورې ته خطروي شه حکم دی؟

(۱) عبد الملك بن يعلي اليشي رضي الله عنه فرمائي: چي بکربن شداخ اليشي رضي الله عنه د بلوغ نه وړاندې د رسول الله ﷺ خدمتگار ؤ او د رسول الله ﷺ کور ته تلور اتلو، خو چي کله بالغ شو نور رسول الله ﷺ ته راغي ورته ئې وويل: زه اوس بالغ شوم اوس ستاسو کور ته نه خم نور رسول الله ﷺ چي دده ايمانداري وليدله نو دعاء ئې ورته وکړه چي الله ﷻ دې ستا د قول او خبرې تصديق وکړي.

کله چي شام فتح شو، نو هلته يو يهودي مړ موندل شوی ؤ او عمر (رضي الله عنه) ډير خپه ؤ حکه چي داسي نامعلومه مرگ هغه ته قبول نه ؤ، نو مسجد کي ئې اعلان وکړ چي ستاسي دې په الله ﷻ قسم وي چي چا ته د دغه يهودي قاتل معلوم وي ماته دې وبنائي.

نو بکربن شداخ اليشي رضي الله عنه پورته شو او وئې ويل: چي دغه يهودي ما وژلی دی، نو کله چي امير المؤمنين رضي الله عنه هغه خبر واوريد، نو له ډيره تعجبه ئې الله اکبر ووايه حکه چي امير المؤمنين رضي الله عنه ته د هغه خدمت معلوم ؤ چي د بلوغ مخکي يې د رسول الله ﷺ کړي و. نو عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: ژر ژر صفائي پيش کړه کنه نو خير دې نشته.

بکربن شداخ اليشي رضي الله عنه ورته وويل: چي زما يو دوست تاسو جهاد ته ليرلی دی هغه خپل ټول خاندان ماته سپارلی دی زه به وخت په وخت ورتلم او پوښتنه به مې کوله، يوه ورغ چي ورغلم نو د نارينه اوز مې واوريد، چي اشعار وائي چي دهغې ترجمه داسي ده.

آي اشعته ته مسلمانانو د جهاد په نوم دوکه کړي ئې دا دی زه ستا کور ودانې سره پروت يم ټوله شپه مې دهغې په سينه تيره کړه تيونه مې ترې وچوشل ټوله شپه مې اړخ په اړخ واپوله را واپوله نن ستا د کور ودانې گلونه ما ورژول ستا پالننگ ماته خالي دی، نن مې ټوله شپه ستا په هغه تخت تيره کړه چي ته ورته ناموس وائي.

بکربن شداخ اليشي رضي الله عنه وويل: نور مې طاقت ونه شو او ورپسې دننه ورغلم سر مې ترې قلم کړ او بنه مې زړه ورباندې بيخ کړ، اوس ستا خوښه چي کوم امر کوي ماته قبول دی نو امير المؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: که بل کوم نفروي ما به ضرور ترينه گواهان غوښتي وای، خو ستا خبره تصديقوم حکه چي ماته هغه دعاء ياده ده چي رسول الله ﷺ درته کړي ده.

بيا امير المؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: نر کار دې کړي دی او يو ځل ئې بيا اعلان وکړ چي آي صحابه کرامو هر هغه خلک چي ستاسي تنگ، ناموس، خاورې، ځان او اولاد او اسلام ته ترې خطر ووي نو که هغه په هر نوم ستاسي خاورې ته داخل شوی وي وژل ئې درباندي فرض دې. دا وه د عمر (رضي الله عنه) فتوی چي د اوس وخت سره بلکل برابره ده.

• رواه الطبراني في كتابه والکنز في ۳۰۲ ۴۰.

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۴) برخه

د ذميانو حقوق او جنگي بنديانو سره غدر:

(۱) امير المؤمنين عمر (رضي الله عنه) يوې غزاه ته مجاهدين ليرلي وو، بيا ورته خبر راوړسید، چې دا خلک عجميان دي او سخت باتور او جگړه مار خلک دي، خو ستاسې مجاهدينو ورته وعده ورکړې ده چې تسليم شي، تاسو ته امن دی يا تاسو سره خبره کوو، او که هغوی غره ته ختلي او محفوظ وي خو چې کله راکښته شي او ورته راشي نو قتل يې کړئ، نو امير المؤمنين عمر (رضي الله عنه) ورته ليک واستو، چې زما دې په الله قسم وي چې تاسو کې هر چا دا ناوړه عمل وکړ سر به ترينه پرې کوم چې تاسو يو ځل خلک تسليم کړئ بيا ورسره دوکه کوئ، تاسو ورته د امن وعده ورکړئ بيا وعده خلافي کوی او وژنئ ئې او دا د اسلام د مبارک دين خلاف کار دی تاسو ئې بايد تر يو وخت وساتئ چې بلکل ئې د اسلام راوړلو او سمی لارې ته راتلو اميد نه وي نو بيا سزا ورکړئ.

(۲) د انس ابن مالک (رضي الله عنه) نه روايت دی: چې مور خراسان تستر ښار محاصره کړ هغې کې يوه مضبوطه قلعه وه هغې کې هر مزان بادشاه هم و ما هغه محاصره ماته کړه او هر مزان مې ژوندی ونيو او امير المؤمنين (رضي الله عنه) ته مې راوستولو، کله چې امير المؤمنين (رضي الله عنه) ته مخامخ شو امير المؤمنين (رضي الله عنه) ترې پوښتنې شروع کړې.

هر مزان ورته وويل: د مړو په شان خبرې وکړم که د ژوند يو؟

هر مزان د دوه تکړه صحابه کرامو براء ابن مالک او مجزاة ابن ثور رضي الله عنهما قاتل و، نو عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: تا باندي ويره نشته يعنې ډاريگه مه خبرې کوه.

هر مزان ورته وويل: کله چې تاسو د بتانو عبادت کاوه نو مونږ د باندې غالب و او تاسو ته دوه چانسونه وو يا غلامي او يا مرگ.

خو کله چې تاسو ته نبي ﷺ راغی نو زموږ دواړه لاسونه مات شول مونږ عجميان به اوس هميشه مغلوب او تاسو به د دين په برکت غالب ياست.

نو انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمائي: چې امير المؤمنين (رضي الله عنه) ماته وويل: چې هر مزان سره څه عمل وکړو؟ نو ورته ومې ويل: شاته ده زبردست پوخ پريښې هغوی بيخي زيات قوي دي که ته هر مزان ووژنئ، نو د هغوی مورال به کښته شي گډوډي به پکې راشي او مونږ به ور باندي غالب شو.

نو امير المؤمنين (رضي الله عنه) وويل: زما هم همدا رايه ده ځکه چې هر مزان د صحابو و قاتل دی بايد ووژل شي.

انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمائي: چې کله زما پوره يقين راغی چې، امير المؤمنين (رضي الله عنه) اوس هر مزان نه پرېږدي ضروري يې وژني نو ما ورته وويل: چې امير المؤمنينه رضي الله عنه اوس خو ته هر مزان نه شي وژلای.

امير المؤمنين (رضي الله عنه) په تعجب شو او ويې ويل ولى؟ انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمائي: چې ما ورته وويل: کله چې هر مزان درته وويل د مړو خبرې وکړم که د ژوند يو؟

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارك سيرت ***

يعني که ته ما وژني د همدې موضوع سره برابرې او مناسبې خبرې کوم که ته مانه وژني نو د خپل ژوند سره مناسبې خبرې کوم، نو تا ورته وويل: چې تا باندې ډار نشته يعني مه ويريره دا خبره داسې شوه چې تا امن ورکړ، اوس چې يې ته وژني وعده خلاف شوې، امير المؤمنين (رضي الله عنه) راته وويل: ايا هرمان تا ته رشوت درکړی دی، چې ته يې د بچ کيدلو کوښښ کوي؟ انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمايې: ما ورته وويل: نه يې رشوت راکړی او نه زه داسې اراده لرم، زه غواړم ته وعده خلافه نه شي.

نو امير المؤمنين (رضي الله عنه) راته وويل: انسه (رضي الله عنه) ايا ته په خپله خبره کې صادق يې؟ که ما داسې ويلي وي يو بل گواه پيش کړه.

انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمائي: زه بهر راووتلم نو هلته مې زييرين عوام (رضي الله عنه) وموندو هغه را سره ولاړ هغه هم دا خبره اوريدلې وې، نو مونږ دواړو گواهي تيره کړه چې تا دغه خبره کړې ده نو، امير المؤمنين (رضي الله عنه) هرمان ته وويل: څه ته په امن شوې ته اوس په خپله خوښه ځان ته لاره غوره کړه کله چې هرمان پوه شو چې مسلمانان په هغه وعده هم وفا کوي چې غير ارادي ترې صادر شوي وي نو پوه شو چې دغه دين حق دی نو مسلمان شو.

چې د ده مسلمان کيدل د ډيرو نورو د اسلام راوړلو سبب شو. د مشرانو اکثره اعمال مونږ ته نصيحت دی که مونږ د هغوئ په لاره لاړ شو همداسې کاميابي به مو نصيب شي

(۳) عبدالله بن ابي حذرر اسلمي (رضي الله عنه) فرمايې: چې مونږ د عمر (رضي الله عنه) سره د جايبة بنار ته ولاړو، هلته مو وکتل چې يو سپين ريری يهودي د مسجد دروازه کې سوال کوي نو عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: ولې سوال کوي؟

هغه عمر (رضي الله عنه) نه پيژندلو هغه وويل: مونږ امير المؤمنين (رضي الله عنه) ته جزیه منلې، خو اوس زه کمزوره شوی يم مزدوري نه شم کولای نو يو خوا راباندې جزیه او بل خوا د کور ساتنه ده او زه بل کوم څوک نه لرم چې مزدوري وکړي نو له مجبورئ سوال کوم.

نو عمر (رضي الله عنه) يې په اوږه لاس کيښود او ورته يې وويل: ته نور سوال مه کوه چې ته قوت او طاقت کې وې مونږ ستا جزیه بيت المال ته سپارلې ده چې د مسلمانانو ضرورتونه مو ترې پوره کول اوس ته ضعيف يې تا ته به د بيت المال نه نفقه درکول کيږي او جزیه دې هم معاف شوه.

گرانو دوستانو افغانستان کې يوازې سيکهان او هندوان چې له پخوا دلته او سپرې او ملک ته ترې خطر نهشته په دې حکم کې داخل دي نور کافران په هيڅ صورت د ذميانو حکم کې نه شي راتلاي. راتلونکي موضوع د ذميانو مال خوړل او نور ښکلي معلوماتو کې راسره اوسئ،

• اخرج ابن عساکرو الواقدي مثل ذلك
کنز العمال ج ۳ صف ۳۰۱، ۳۰۲
واخرج ابو عبید و مالک فی کتابه

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۵) برخه

د اولاد رسول ﷺ سره نيکي کول

د ذمي د مال خوړلو حکم

(۱) يزيد ابن مالک رضي الله عنه فرمايې: چې مونږ د جابيه بنسار فتح کړ نو مجاهدين سخت لوږې اخستي وو، يو يهودي راغی امير المؤمنين رضي الله عنه ته چې هلته موجود ؤ شکايت وکړ، چې ستا مجاهدينو زما د انگورو په باغ چاپه غورځولې (وهلي) ده ټول يې خوړلي دي.

نو عمر رضي الله عنه په خپله بنسار ته ووت، گوري چې يو صحابي رضي الله عنه خپل ډال کې د انگورو وږي (وابنکي) اويزان کړي او روان دی.

عمر رضي الله عنه هغه ته وويل: يعنې تا هم انگورا را شکولي دي؟

هغه مجاهد ورته وويل: هو! ما هم خپله برخه را شکولي دي خو يا امير المؤمنين (رضي الله عنه) مونږ نور د لوږې مرگ ته نژدې وو!

نو عمر رضي الله عنه ورته څه ونه ويل بيرته راغې، هغه يهودي ته يې وويل: تا به دغه انگور خرڅولو ته ساتلي وه؟

هغه ورته وويل: هو! همدا مې د خپلو ضرورتونو پوره کولو ته خرڅول.

نو امير المؤمنين رضي الله عنه ورته وويل: ته د خپلې خوښې قيمت ووايه هغه يهودي ورته قيمت ووايه او امير المؤمنين رضي الله عنه پوره قيمت ورکړ، دا ؤ د هغوی تقوی او پرهيزگاري.

۴ يو روايت کې د عامر بن ربيعه رضي الله عنه نه روايت دی: چې عمر رضي الله عنه يو ځای کې يو وچ لرگی د مخکې څخه اوچت کړ او ويې ويل: کاش چې زه دغه خشاک وای چې هيڅ پوښتنه رانه نه کيدای.

۵ د ابي نعيم رضي الله عنه څخه روايت دی: چې عمر رضي الله عنه وفرمايل: که چيرې د آسمان څخه يو اواز کوونکی اواز وکړي چې تاسي ټول به جنت ته داخليرئ غيرله يو تن نه زما ويره ده چې هغه زه نه وم.

او که چيرې د آسمان څخه يو اواز کوونکی اواز وکړي تاسي ټول به جهنم ته ځئ غيرله يو تن نه نو زما اميد دی چې هغه به زه وم يعنې هم ويره پکار ده چې عبادت په احسنه طريقه وشي او هم د الله ﷻ د رحم او کرم اميد پکار دی.

۶ حلیة الاولياء يو روايت ذکر کړی دی: چې عمر رضي الله عنه ته د يمن څخه يمني څادرونه راغلي وو او چاته يې د تقسيم امر وکړ، هغه ټول تقسيم کړل چې کله خلاص شول نو گوري چې حسنين رضي الله عنهم د خلکو په اړو پوښې راړولې او امير المؤمنين رضي الله عنه مخې ته راغلل هغوی څه ونه ويل خو امير المؤمنين رضي الله عنه ډير زيات خپه شو، صحابه کرامو (رضي الله عنهم) پوښتنه وکړه چې ته ولې خپه او ژرغونی ښکاري؟

امير المؤمنين رضي الله عنه ورته وويل: تاسو د حسن (رضي الله عنه) او حسين (رضي الله عنه) په باره کې د الله ﷻ نه ويريرئ؟

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

هغوی وویل: چې دا خادرونه دوی باندي غټ دي او بي بي فاطمې (رضي الله عنها) باندي واره دي نو خکه مور ونه کرل! نو امير المؤمنین رضي الله عنه سمدستي امر وکړ، چې د دوی له پاره دې خادرونه د یمن خخه راوغوښتل شي ترڅو چې دوی ته نه وي رسيدلي زه ارام نه شم کولای. بیا هغوی څوک یمن ته ولیږل او خادرونه یې ورته راوړل چې کله هغوی خادرونه واغوستل نو عمر رضي الله عنه هم خوشحاله شو.

دا و د امير المؤمنین رضي الله عنه په خپل رعیت مهرباني او له الله ﷻ ویره، داسې نورو د عبرت واقعاتو کې راسره اوسئ.

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۶) برخه

قربان له داسې تقوی نه شم

(۱) نافع ابن حارث (رضي الله عنه) فرمایي: چې عمر (رضي الله عنه) مکې معظمې ته تشریف راوړ، د جمعې ورځ وه او د ازالندوه مقام ته لاړ، چې له دې ځايه حرم شريف نژدې دی لږه دمه به وکړم او طواف ته به ولاړ شم او دلته یې خپل خادر مبارک ومينځه او يو لړگي باندي یې ځوړند کړ. دې وخت کې یوه کوتره راغله او خادر باندي کښيناستله نو عمر (رضي الله عنه) وډار شو چې هسې نه گندگي ور باندي ونه کړي، نو له هغه ځايه یې وشړله هغه په بل ځای کښيناستله هلته مارو او هغه یې وچيچله او مړه شوه.

نو عمر (رضي الله عنه) ډير زيات خپه شو چې دا څه وشول؟

نو عمر (رضي الله عنه) چې د جمعې لمونځ وکړ عثمان (رضي الله عنه) ورته راغی هغه ترینه د پریشانئ سبب وپوښته!

عمر (رضي الله عنه) ورته د کوترې خبره وکړه چې کوتره په امن ځای کې ناسته وه او ما په دې شک چې زما په خادر گندگي ونه کړي، پاخوله اوس تاسو ووايې چې زما کفار څه شی ده؟

نافع ابن عبد الحارث (رضي الله عنه) فرمایي: چې عثمان (رضي الله عنه) ماته وویل: چې ته څه وایي؟

نو ما ورته وویل: چې دوه درميانه پسونه دي ورکړي، نو عثمان (رضي الله عنه) هم زما خبره خوښه کړه او عمر (رضي الله عنه) بیا دوه پسونه فديه ورکړه، یوه سهوه باندي چې گناه هم نه وه عمر (رضي الله عنه) دومره له الله ﷻ ویریده، اوس راشه د دې زمانې بادشاهانو او واکدارانو ته چې په سلگونه دیندار مسلمانان وژني او بیا فخر ور باندي کوي.

* صفحه ۹۲، وایي صاعد الله الکابی فی کتابه

وکنز العمال ج ۲ صف ۲۹۸

(۲) عمر (رضي الله عنه) په خپله د خلافت دوران کې هم تجارت کولو او خپله مصارف يې له همدې گټې پوره کول، يو واريې شام ته خپل ټول مال تجارت له پاره وليږل، خو خپله بې خرڅه شو او عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) ته يې جواب وليږه چې څلور زره درهم قرض ورکړي.

عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) ورته بيرته جواب راوليږه، چې بيت المال نه قرض واخله چې کله ستا د تجارت مال راغی بيرته يې بيت المال ته داخل کړه دغه خبره په عمر (رضي الله عنه) ډيره سخته ولگيدله او خپه شو بيا عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه فرمايې: چې ما سره په لاره کې مخامخ شو او ډير راته په غوصه و او ماته يې وويل: بيت المال خوماته هم معلوم و، خو ما نه غوښتل بيت المال نه قرض واخلم که زه بيت المال نه قرض واخلم او مې شم خلک به وايي معاف يې کړئ، اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) دى او د قيامت په ورځ به زه الله ﷻ ته جواب ورکوم.

ما ستا غوندي حريص او بخيل سړي نه ځکه قرض غوښته چې که زه ناخاپي مې شم نو ته به يې راته معاف نه کړې او زما ميراث نه به يې واخلي يا به يې زما اولاد درکړي، نو زما غاړه به د قيامت په ورځ خلاصه وي.

وگورئ دومره پاک نفس والا چې قرض هم له بيت المال څخه نه اخلي!

او د بيت المال خوړل خو لري خبره ده،

يو صحابي (رضي الله عنه) فرمايې: چې اميرالمؤمنين بازار کې روان و، نو زما ور باندې پام نه و هغه خپله قمچينې ته زما طرف ته اشاره وکړه او قمچينه زما د جامو يوه غاړه باندې ولگيدله، نو زما ور پام شو، هغه راته وويل: دغه کچه او چته کړه بازار کې گندگي مه جوړوئ، بازار صاف ستره ساتئ او ښار وال يعني د ښار مسؤل ته ووايه چې بازار صاف وساتئ.

بيا فرمايې: چې پوره يو کال بعد يې زه بازار کې وليدم او له لاسه يې ونيولم خپل ځای ته يې بوتلم او بيا يې راته وويل: ايا ته په دې کال کې د حج اراده لرې؟ نو ما ورته وويل: هو حج ته ځم ان شاء الله، نو بيا يې راته وويل: دغه شپږ زره درهم واخله او خپل حج کې يې ولگوه، نو ما ورته وويل: ما سره خرڅ شته ما ته يې مه راکوه.

نو اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) وويل: نه دغه ما تاته ځکه درکړل چې يو کال مخکې ستا جامې په قمچينه باندې لگيدلې وې او ستا پام نه و ته به ډار شوی وې،

نو صحابي (رضي الله عنه) فرمايې: چې ما ورته وويل: زما په ياد نه دي نو عمر (رضي الله عنه) راته وويل: ستا به په ياد نه وي خو زما نه دي هير شوي. بيا يې روپئ راکړلې.

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۷) برخه

واک غوښتونکو ته زبردست زيری

تراخيره يې ولولئ.

بادشاه، وزير، د سترې او وړې جرگې ولايتي او ولسوالي شورى والي، قاضي، حاکم، قوماندان، جنرال، ښاروال او ټولو هغوئ ته چې يايې ځان په وچ زور يا واسطه يا رشوت مقرر کړی وي يا بل چا په دې خلکو را نازل کړی وي، زيری.

ابو وائل شقيق بن سلمة (رضي الله عنه) څخه روايت دی: چې عمر (رضي الله عنه) د خراسان هوازن له پاره بشر بن عاصم (رضي الله عنه) حاکم وټاکه، چې د هغوئ مشري وکړي او د هغوئ نه زکاة را جمع او د غريبانو مشکلات پرې حل کړي.

خو بشر بن عاصم رضي الله عنه کور کې ناست ؤ ژړل يې، عمر (رضي الله عنه) خبر شو چې هغه خو نه دی تللی او کور کې دی، نو عمر (رضي الله عنه) ورپسې راغی ورته يې وويل:

کوم ضروري کار هلته د تلو نه منع کړی ئې؟ ايا زما اطاعت په تا واجب نه دی؟ ايا تاته ما هوازن ته د تلو امر نه دی کړی؟

بشر بن عاصم (رضي الله عنه) ورته وويل: بيشکه چې ستا امر ماته رسيدلی او تا ماته يوه لويه عهده سپارلې، خو عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: وايه څه وايې؟

بشر بن عاصم (رضي الله عنه) ورته وويل: ما له رسول الله ﷺ نه اوريدلي دي چې څوک د چا مشر او هغوئ د هغه ماتحت شي او هغه مشر ور سره عدالت ونه کړي، مال يې و خوري، يا يې بيخايه ولگوي، يا هغوئ ته اسانتياوې برابرې نه کړي، يا يې حقوق تلف کړي، يا ظلم او غصب ترې وشي لږ وي که ډير نو، د قيامت په ورځ به پل صراط باندې ودرول شي چې له الماس نری دی، او پوښتنې به ترې وشي که لږ خيانت هم ترې شوی وي نو د صراط پل نه به ئې وغورځوي چې (۷۰) کاله به کښته روان وي او د جهنم بيخ ته به ورسېږي او هماغه ځای کې به وي، بيا په ژړا شين شو نورې خبرې يې له خولې نه راوتلې.

عمر (رضي الله عنه) په ژړا شو د بشر بن عاصم (رضي الله عنه) له کوره راووت، لاره کې ابوذر غفاري (رضي الله عنه) ورته مخې ته راغی هغه ترې پوښتنه وکړه، امير المؤمنينه خير خودی؟ ولي غمجن يې؟

عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: د بشر بن عاصم (رضي الله عنه) نه مې يو حديث شريف واوريده، بيا يې حديث شريف ورته بيان کړ.

ابوذر غفاري (رضي الله عنه) ورته وويل: ولې دغه حديث شريف تا نه دی اوريدلی؟

عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: نه.

ابوذر غفاري رضي الله عنه ورته وفرمايل: ما هم له رسول الله ﷺ نه اوريدلي دي، چې څوک په يوه عهده مقرر شي که هغه لويه وي يا وړه او هغه خيانت پکې وکړي او ناوړه گټه ترې اوچته کړي، نو د قيامت په ورځ به يې پل صراط نه ملائکې ښکته وغورځوي او (۷۰) کاله به ښکته روان وي بيا به د جهنم بيخ ته چې له ډير گرموالي تک تور دی ورسېږي او هماغه به يې ځای شي.

* * * * * د عمر فاروق رضي الله عنه مبارك سيرت * * * * *

نو أي أمير المؤمنين رضي الله عنه، اوس ته ووايه چي د چامخ په خاوره سپيره نه وي او بدبخته نه وي نو د خلکو مشري به وکړي؟

انس ابن مالک (رضي الله عنه) رسول الله ﷺ په يو ځای کې امير مقرر کړ، چې بېرته راستون شو نو رسول الله ﷺ ترينه پوښتنه وکړه: چې امارت دې څنگه و؟ هغه ورته وويل: يا رسول الله ﷺ قسم په رب العالمين چې بيا به د دوه تنو مشري هم ونه کړم.

بيا به چې چا ورته وويل: لمونځ ته مخکې شه نو لمانځه ته به هم نه مخکې کيده وپرده به، چې د دغه حديث شريف مصداق نه شو.

عبد الرحمن ابن سعيد بن يربوع (رضي الله عنه) فرمايلي: چې عمر (رضي الله عنه) ابان بن سعيد رضي الله عنه يو ځای کې امير يا والي مقرر کړی و هغه ولايت پريښود او مدينې منورې ته راغی، عمر (رضي الله عنه) ورته زيات په غصه شو چې ولې دې ولايت پريښود او د خليفه بې اجازې ترې راغلي؟

ابان بن سعيد (رضي الله عنه) ورته وويل: امير المؤمنين (رضي الله عنه) واوره زما دې په الله ﷺ قسم وي د رسول الله ﷺ نه بعد به زه يوه عهد هه هم نه اخلم، ځکه چې دا حديث ماته معلوم دی ماته ابوبکر (رضي الله عنه) هم پيش کش کړی و ما نه دی منلی.

عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: زه به تا په زبردستی وليرم ځکه چې دغه علاقه تا فتحه کړې ده خلک يې ستا په لاس مسلمان شوي دي، ته د هغوئ په ژبه دود او دستور پوهيږي زه به له تا غوره ديندار او له الله جل جلاله ويريډونکی چيري پيدا کړم؟

خو ابان بن سعيد (رضي الله عنه) هماغسې انکار کولو او ويل يې: زه دوزخ نه ويريږم ما مه مجبوره. ما ته ابوبکر (رضي الله عنه) هم ويلي وو، ما انکار کړی و.

بيا صحابه کرامو رضي الله عنه، عمر (رضي الله عنه) ته وويل، چې ابوبکر (رضي الله عنه) مجبور نه کړ، ته يې هم مه مجبوره، او هلته هغه ځای سره بلد بل صحابي علاء حضرمي (رضي الله عنه) يې وليږلو هغه هلته خپلوان هم لرل او خلکو يې ډير عزت کولو او د هغوئ مسلمانيدو کې د ده لويه ونډه وه، نو عمر (رضي الله عنه) علاء حضرمي (رضي الله عنه) ته وويل: چې ته ولاړ شه هغه نه راضي کيږي او ويل يې: ما ته د خلکو مشروالي کې دوزخ ښکاري، که زه لږ غفلت وکړم هلاک به شم دوزخي به شم.

خو نورو صحابه کرامو ورته وويل: ته اطاعت وکړه او هر کار کې امير المؤمنين (رضي الله عنه) سره مشوره کوه امير المؤمنين (رضي الله عنه) به دعاء درته کوي. الله ﷻ به دې دوزخ نه بچ کړي.

بيا علاء حضرمي (رضي الله عنه) راضي شو او هلته د والي په صفت ولاړ.

گرانو دوستانو همدا موضوع جاري ده راسره اوسئ!

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۸) برخه:

قاضي صاحبانو ته،

(۱) ابوهريره (رضي الله عنه) فرمايي: چې امير المؤمنين (رضي الله عنه) راوغوښتم او راته ويې ويل: يو ځای ته دې د والي او قاضي په صفت ليرېم، نو ما انکار وکړ. امير المؤمنين (رضي الله عنه) راته وويل: ته انکار کوې او له تانه مخکې يو تن پخپله د عهدې خوا هڅه کړې و.

نو ما ورته وويل: چې هغه څوک دی؟

امير المؤمنين (رضي الله عنه) راته وويل: چې يوسف بن يعقوب عليهم السلام! ابوهريره (رضي الله عنه) فرمايي: ما ورته وويل: هغه څو نبي وو، او د نبیانو اولاد و. او زه د امیه زوی يم او زه له درې شيانو او دوه شيانو ويرېم: نو امير المؤمنين (رضي الله عنه) راته وويل: داسې ووايه چې له پنځه شيانو ويرېم،

نو ما ورته وويل: درې تا پورې اړه لري دوه ما پورې.

- ① زه ويرېم چې بې علمه خبرې به وکړم.
- ② بې علمه فيصلې به رانه وشي دوزخي به شم.
- ③ ته چې زما غلطي وويني په دې ډډو به راته نښې مطبوطې دورې راکړې.
- ④ زما مال به په دې خاطر بيت المال کې جمع کړې چې په ما به د غل شک وي.
- ⑤ او زما عزت به خاورو سره خاورې شي.

عبدالله ابن موهب (رضي الله عنه) نه روايت دی: چې عثمان (رضي الله عنه) ابن عمر (رضي الله عنه) ته وويل: چې زه تا قاضي مقرر ووم، ولاړ شه او د خلکو تر منځ فيصلې کوه، هغه انکار وکړ، چې زه د قضاء لائق نه يم،

عثمان (رضي الله عنه) ورته وويل: چې ستا پلار عمر (رضي الله عنه) خو فيصلې کولې نو ته يې ولې نه کوې؟

نو عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ورته وويل: اگر که هغه يې اهل و خو هغه هم ويريدو، چې ناحقه فيصله ونه کړي.

بيا عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته و فرمائيل: ما له رسول الله ﷺ نه اوريدلي دي چې قاضيان درې قسمه دي، دوه قسمه به جهنم کې وي يو قسم به جنت کې وي.

اول: هغه قاضي چې بې له تفتيشه، بې له علمه، بې له حق ته رسيدلو غير حق فيصله وکړي هغه به جهنم کې وي.

دویم: هغه قاضي چې څه يې زړه غوښتل هماغسې فيصلې يې کولې او حق او ناحق يې نه کتل واسطه، رشوت، ډار او ويره باندي يې فيصلې کولې جهنم ته ځي.

درېم: هغه قاضي به جهنم ته نه ځي، چې په قرآن او سنت نبوي ﷺ باندي يې فيصلې کولې، رشوت خور نه و، واسطه يې نه منله او د چا د زورواکي پروا ور سره نه وه.

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

عبدالله بن صامت (رضي الله عنه) فرمايې: چې زياد عمران ابن حصين (رضي الله عنه) د خراسان له پاره يې والي ټاکي او هغه انکار کوي چې زه ولايت نه شم کولای خلک به انصاف غواړي زه به يې نه شم کولای او د قيامت په ورځ به زه جهنم ته روان يم.

خلک به مخکې غصب کوي، گناه به زما په غاړه وي، خلک به ناحق قتلونه کوي گناه کې به زه شريک يم.

زما ماتحت قاضيان به انصاف باندې فيصلې نه کوي گناه کې به زه شريک يم، خلک به وږي وي زه به خبر نه يم گناه به زما په غاړه وي،...

ما به کار اهل کار ته نه وي سپارلی او د هغه د گناهونو بوج به د قيامت په ورځ په ما هم وي.

زما په ملک کې به ظالم په خلکو ظلم کوي، او زه به خبر نه يم، گناه کې به زه ورسره شريک يم.

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) فرمايې: چې امير معاوية (رضي الله عنه) به اعلانونه کول چې ماته قاضي پکار دی؛ خو چا به رغ نه کولو، او که چا ته به يې وويل: چې ته قاضي شه هغه به ورته وويل: چې ما ته هغه حديث رسيدلی دی، چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي: چې کوم قاضي عدالت ونه کړي، نو د پل صراط نه به يې جهنم ته وغورځوي چې اويا ۷۰ کاله به همداسې روان وي بيا به د جهنم بيخ ته ورسېږي او همدغه به يې ځای شي*.

گرانو دوستانو اوس خو قاضيان په زور، رشوت، واسطه ځان مقرر وي او دغه د جهنم اور په پيسو اخلي ځکه چې پراخه حرام مال پکې گټلای شي، عدل نشته زورواکي ده په ناحقه فيصله به يې عالم بندي کړي وي او د جاهل قاضي په وړاندې به يې ودروي هغه ور باندې قيد يا اعدام وځيږي بې له کومې گناه ټول عالمان او حافظان بنديخانو کې دي او جاهلان مو قاضيان دي دالله ﷻ او رسول الله ﷺ دبنمان مو دالله ﷻ په دوستانو مسلط دي، انتظار کوئ دالله ﷻ انتقام نه به چ کيدل ممکن نه دي.

د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۹) برخه:

د عمر رضي الله عنه د خلافت له پاره د اهل حل والعقد شوری جوړول.

عبدالله ابن عباس رضي الله عنه فرمايې: زمانه زيات خدمت د اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) بل چا نه دی کړی، يوه ورځ په خپل کور کې ناست ؤ، او يوه داسې اوږده ساه يې وويستله ما ويل: چې د سينې پوښتنې يې ماتې شوي دي؛ نو ما جرئت وکړ او ور وړاندې شوم، پوښتنه مې ترينه وکړه چې ضرور يو لوی مصيبت شته!

* مسند امام احمد (رح)، رواه ابوداؤد و كذلك في البداية والنهاية ج ۴ صف ۲۴۹، واخرجه البيهقي ج ۲ صف ۳۱۰ و ابن سعد ج ۳ صف ۲۰۶، وقال الذهبي حديث صحيح، وقال الحاكم ج ۳ صف ۲۴:

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

خو هغه کوم غم او مصيبت دی؟ ما ته ضرور ووايه، نو امير المؤمنين (رضي الله عنه) و فرمائيل: چې هو لوی غم را باندې بار دی هغه د خلافت بار دی زه بايد خلافت هغه چاته حواله کړم چې اهل يې وي، خلکو ته انصاف ورکړي او د خلکو شکايات واورې، زغم ولري او مهربانه وي.

عبد الله ابن عباس رضي الله عنه فرمايې: چې ما ورته وويل: ولي هغه خلک چې د جنت زيړی پرې شوی دی يعنې عشره مبشره بالجنة ولي هغوی يې اهل نه دي؟

بيا ما ورته د يو يو نوم اخيست او امير المؤمنين (رضي الله عنه) پکې ملاحظات لرل.

بيا عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) نه راويت دی: د وفات نه مخکې چې زخمي هم و ما ته وويل: علي (رضي الله عنه)

عثمان (رضي الله عنه)

طلحة (رضي الله عنه)

زبير (رضي الله عنه)

عبد الرحمن ابن عوف (رضي الله عنه)

او سعد ابن وقاص (رضي الله عنه) را وغواړه بيا يې و فرمايل: که خلافت سعد (رضي الله عنه) ته ورکړل شي بهتره ده که نه؟ نو دغه کسانو سره مشوره وکړه.

عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) فرمايې: ما هغوی راوغوښتل نو عبد الرحمن ابن عوف رضي الله عنه هغوی ته وويل:

تاسې د خلافت له پاره غوره شوي ياست، تاسو کې که څوک بل ته تيريږي تير دې شي، نو زبير (رضي الله عنه) خپله رايه علي (رضي الله عنه) ته وسپارله

طلحة (رضي الله عنه) خپله رايه عثمان (رضي الله عنه) ته ورکړه

او سعد (رضي الله عنه) خپله رايه عبد الرحمن (رضي الله عنه) ته ورکړه.

بيا عبد الرحمن ابن عوف رضي الله عنه پورته شو ځان له يې علي (رضي الله عنه) ته وويل: ايا که زه يو داسې شخص انتخاب کړم چې د خلافت لالچي نه وي خو وړ شخص وي ته به يې ومنې؟ هغه ورته وويل: ولي نه په سر سترگو.

بيا عبد الرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) عثمان (رضي الله عنه) ته ورغی هغه ته يې هم همدا خبره وکړه چې ته به زما انتخاب شوی نفر ومنې؛ چې زه به فقط د الله ﷻ له ويرې انتخاب کوم هغه ورته وويل: هو ستا انتخاب ما ته قبول دی.

بيا يې ورته وويل: لاس را وړاندې کړه! هغه لاس وړ اوږد کړ او عبد الرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) ورسره بيعت وکړ. بيا علي (رضي الله عنه) را پورته شو بيعت يې ورسره وکړ بيا ټولو صحابه کرامو بيعت ورسره وکړ، چې د خلافت دغه مشکل حل شو.

عمر (رضي الله عنه) فرمايلي: چې د خلافت له پاره داسې شخص مناسب دی چې مکمل د قرآن او حديثو علم ولري، سختي کوونکی وي؛ خو جابر او متکبر نه وي، سخي وي خو بيخايه اسراف کوونکی نه وي، بل چاته مال ورکوونکی وي او خپله چاته لاس نه اوږدوي، عاجزي کوونکی وي خو شخصيت يې کمزوری نه وي چې څوک يې امر نه مني.

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

په اقتصاد پوهيږي خو بخیل نه وي،
 لالچې تمع کوونکی او مصلحتي نه وي چې ملک او قوم د مصلحت په نوم برباد کړي.
 اسلام ته او وطن ته وفادار وي، درواغجن او لافونه وي، حدود به جاري کوي او د خلکو د ملامتیا
 پرواه به نه کوي، ظالم به نه وي، او ورسره کسان به یې هم ظالمان او جابران نه وي، د چا سیاسي او
 فکري غلام به نه وي.
 قوم او نژاد پرست به نه وي، نیک عمله به وي بل ته به هم د نیکۍ توصیه کوي، د سنتو پابند به وي
 فاسق به نه وي، د یتیمانو بې وزلو، نادارو، ضعیفانو، کونډو او معیوبینو له پاره به خاص انتظام
 کوونکی وي.
 خپله تنخواه به د خپلې حلالې مزدورۍ نه پوره کوي، د بیت المال نه به شخصي مصارف نه کوي.
 مال جمع کوونکی به نه وي، که د زکاة مستحقین ترې وغوښتل شي نو پخپله به هم د زکاة اخستلو
 مستحق وي، که چا وړ باندې کومه دعوه وکړه نو قاضي ته به خپله حاضرېږي او د قاضي هره فیصله
 به مني.
 خپله خبره او نظر به په چا نه تحمیلوي بلکې د اهل حق رایه باندې به عمل کوي.
 راتلونکی نشر کې د عمر (رضي الله عنه) د بیت المال سره احتیاط او نور بهترین معلوماتو کې را
 سره اوسئ.

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۳۰) برخه

د عمر رضي الله عنه تقوی د بیت المال په باره کې.

د حسن ابن علي (رضي الله عنه) نه روایت دی: چې عمر (رضي الله عنه) ته کوم ځای نه مشترک مال
 راغی، نو ام المؤمنین حفصة (رضي الله عنها) چې لور یې وه، ورته راغله او ورته یې وویل:
 امیر المؤمنین (رضي الله عنه) ستا د خپلوانو هم تا باندې حق دی زه دې لور یم ماته هم برخه را کړه.
 امیر المؤمنین (رضي الله عنه) ورته جواب کې وویل: لور جانې ستا حق زما سره زما شخصي مال کې
 دی او دا مال خود غنیمت مال دی، که زه تا ته په دې مال کې برخه در کړم، نوزه به لویه گناه کې
 مبتلا شم، گراني لور جانې ته مه خفه کيږه زه ستا د لوگی تندي نه ښه خبر یم، خو ما سره خپل مال
 نشته چې در یې کړم، او د بل مال در باندې نه خورم.
 حسن (رضي الله عنه) فرمایي: ما ام المؤمنین حفصة (رضي الله عنها) ولیدله چې لمن یې ځان پسې
 را کا گله او بیرته لاړه.

اسلم (رضي الله عنه) فرمایي: چې عبد الله ابن ارقم (رضي الله عنه) ته د جلواء علاقې نه مال راغلی
 ؤ، هغه کې سره، سپین او مرغلري هم وو، نو هغه امیر المؤمنین (رضي الله عنه) ته وویل: که ستا

* کذا في منتخب الكنز ج ۴ ص ۴۹۲، و ايضا ذكر كذا العمال ج ۴ ص ۳۱۳ و ص ۳۱۸، اخرج احمد في كتاب الزهد، و ابن ابي شيبة و ابن
 سائر و اخرج ابن سعد في كتاب اهل حل و العقد و كتاب الاموال:

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

خوښه وي دغه مال وگوره که ستا کوم خوښ وي زه به هغه تاته در کړم، امير المؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: فارغ وخت کې راته ياد کړه چې زه يې وگورم بيا يوه ورځ امير المؤمنين (رضي الله عنه) فارغ و چې عبد الله ابن ارقم (رضي الله عنه) ورته خبره ياده کړه او ورسره روان شو.

کورتته چې ورسيدل هغه مال ورته کت کې واچول او امير المؤمنين (رضي الله عنه) ورته په ژړا شو چې دغسې مال الله ﷻ خپلو دوستانو ته نه ورکوي بيا يې دغه آيات تلاوت کړې.

{زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ۗ ذَٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۗ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَآبِ} (14)

ژباړه:

(خلکو ته خواهشات خوښ شوي لکه ښځې اولادونه، او جمع کرل شوي مالونه سره زر سپين زر، او معلومدار آسونه ياد آسانو په شان د سورلي شيان او نور چهار پايان او کرل شوي فصلونه، باغونه او کروندې آلات، خو دغه ټول د دنيا شيان دي چې پاتې کيدونکي دي، خو د الله جل جلاله په نزد ډير غوره او بهتر ورتل دي چې هميشه دي او نه ختميري.)

دې وخت کې عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) راغی او وړوکي زوی يې غيږ کې و، هغه ورته وويل: ابا جانه يوه گوته خو ترينه ماته را کړه چې په گوته يې کړم نو امير المؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: مورتته دې ولاړ شه هغه به ستوان در باندې و خوري، اسلم (رضي الله عنه) فرمايې هيڅ شی يې ورته کې.

اسماعيل بن محمد بن سعد بن ابي وقاص (رضي الله عنه) فرمايې: چې د بحرین نه امير المؤمنين (رضي الله عنه) ته مشک او عمبر راغلي وو، چې د مسلمانانو ترمنځ يې تقسيم کړي، نو امير المؤمنين (رضي الله عنه) و فرمايل: کاش چې يوه ماهره ښځه وای چې دغه مشک او عمبر يې ټول کولای شوای چې ټول کړي يې وای او هر چاته مې خپله برخه ورکړي وای نو د امير المؤمنين (رضي الله عنه) زوجه مبارکه عاتکه بنت يزيد بن عمرو بن نفيل رضي الله عنه هلته ناسته وه، هغې وويل: زه په ټول کولو کې مهارت لرم زه به يې ټول او تقسيم کړم.

امير المؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: چې نه ته به يې نه ټولوي، ځکه چې زه ويريرم چې ستا لاسونه به په مشکو او عمبرو ککړوي، سربېره وگروي يا به غاړې ته لاس پورته کړي، يا به د سر پيکي سموې نو دغه مشک او عمبر به په هغه ځای پورې ونښلي.

او ستا گوتې به هم خوشبويه شي چې په دې طريقه به تاته د نورو خلکو نه زياته برخه در شي نو هم به زه گناهگار شم او هم به ته.

دې ته وايي د الله ﷻ ويړه فقط گوتو پورې نښتي مشک او عمبرو باندې هم راضي نه دی چې له خلکو ورته زيات ورسيري.

حسن ابن علي (رضي الله عنه) فرمايې: امير المؤمنين (رضي الله عنه) يو ماشوم وليد؛ چې ډير زيات ډنگر او کمزوری و، نو پوښته يې وکړه چې دا د چا زوی دی چې دومره ضعيف دی؟

عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: چې ستا اولاد دی يعنې زما زوی دی، او ستا لمسی دی نو امير المؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: نو ولې خوراک نه ورکوي؟

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۳۱) برخه:

محمد ابن سيرين (رضي الله عنه) فرمايې: چې عمر (رضي الله عنه) ته خپل زوم راغی او ورته يې وويل: ما ته د بيت المال نه څه راكړه، نو عمر (رضي الله عنه) ډير زيات ورتلو چې ته غواړې ما په داسې كارونو جهنم ته بوزې، او زه د خائنانو نه شمار شم؟، بيا يې له خپل شخصي مال نه لس زره درهم وركړل.

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) فرمايې: چې ابو موسى الاشعري (رضي الله عنه) د عمر (رضي الله عنه) زوجې مباركې عاتكه بنت عمرو بن نفيل رضي الله عنه ته يو فرش يا درى را وليرله چې يونيم لاس يا يولاس يوه لويشت او نرى هم وه، دا د دې له پاره چې ورباندې د شپې پريوزي، نو عمر (رضي الله عنه) هغه وليدله او پوښتنه يې وكړه چې دا له كومه شوه؟ بيا يې مباركې ورته وويل: دا ابو موسى الاشعري (رضي الله عنه) را ليرلې ده.

عمر (رضي الله عنه) هغه را واخستله او تر هغې يې خپله بيا عاتكه رضي الله عنها ووهله چې سر يې ويني شو، بيا يې ابو موسى الاشعري (رضي الله عنه) را وغوښت، هغه ورته وويل: يا امير المؤمنين لږ صبر وكړه زما خبره واوړه، خو عمر (رضي الله عنه) يې په وهلو شروع وكړه او همدا بې ورته وويل: ستا د سوغات ليرولو له پاره بل مناسب ځاى نه ؤ چې تا ماته را وليرله؟

ايا ته غواړې چې مونږ په داسې فرش ويده شو چې زما د رعيت نه د چا په كور كې نه وي؟

ايا ته غواړې چې مونږ په داسې نرم فرش ويده شو؟ چې د شپې عبادت رانه پاتې شي؟

ايا ستا خوبه ده چې زما كور كې دې داسې فرش موجود وي چې زما د رعيت په كورونو كې نه وي؟

عطاء ابن يسار (رضي الله عنه) فرمايې:

رسول الله ﷺ عمر (رضي الله عنه) ته هديه را وليرله؛ خو عمر (رضي الله عنه) يې داخستلو نه انكار وكړ، بيا رسول الله ﷺ را وغوښت چې تا زما هديه ولې قبوله نه كړه؟ نو عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: يا رسول الله ﷺ تانه دې فرمايلي: چې هر چا ته دا غوره ده چې چاته داخستلو له پاره لاس اوږد نه كړي؟

رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: هو ما ويلي دي؛ خو ما د سوال له پاره لاس اوږدول ياد كړى دى، دا خو تانه دى غوښتى يعنې كه څوك څه دركوي چې تانه وي غوښتي د هغه قبولول منع نه دي، خو چې وروسته ورپسې دنيا يې طمع نه وي، مثلاً يو داسې څوك درته كوم سوغات دركوي چې تا پورې يې كوم كار بند وي، بيا هغه كار در باندې كوي دا بيا رشوت كې حسابېږي.

بيا عمر (رضي الله عنه) هغه هديه قبوله كړه او قسم يې وخور چې چاته به د كوم شي سوال نه كوم.

تر دې چې كله به په آس سپورؤ او قمچينه به ترې وغورځيدله او خلك به موجود وه، چې هغه ورته وركړي خو خپله به له آس كښته كيده او هغه قمچينه به يې را اخيستله،

* رواه مالك مرسلًا ورواه البيهقي عن زيد بن اسلم عن ابيه عن عمر بن الخطاب، كذلك فى الترغيب والترهيب ج ٢ صفح ١١٨ و ابن عساکر وابن سعد ذكر مثل ذلك، وفي كنز العمال ج ٤ صفح ٣٨٣.

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

← ليث ابن سعد (رضي الله عنه) فرمايې: چې مقوقس بادشاه د مصر والي عمرو بن العاص (رضي الله عنه) ته وويل: ته د محطم غر په ما باندې خرڅ كړه زه به تاته (۷۰۰۰۰) دينار در كړم عمرو ابن العاص (رضي الله عنه) تعجب كې شو چې دغه اخستلو نه به د ده څه مطلب وي؟ نو عمر (رضي الله عنه) ته يې ليك را وليږه چې مقوقس بادشاه وايي: ته ما باندې دغه غر خرڅ كړه.

نو عمر (رضي الله عنه) ورته جوابي ليك وليږو، چې ورته ووايه مسلمانان مځكې ۵ نه خرڅوي بلكې مځكې ياله نورو اخلي، يا يې فتح كوي خوته دا ووايه چې دا غر خونه فصل كوي، او نه ونې بوټي لري ته پدغه څه كوي؟

كله چې عمر ابن العاص (رضي الله عنه) ته ليك ورسیده، نو هغه مقوقس نه پوښتنه وكړه چې زمونږ كتابونو د دې غره په باره كې ليكلي دي چې دې كې د جنت د ونو يا درختونو نه يوه ونه ده.

عمرو ابن العاص (رضي الله عنه) بېرته عمر (رضي الله عنه) ته وليكل: چې مقوقس داسې وايي: نو عمر (رضي الله عنه) ورته وليكل: د جنت د ونو مستحقين يوازې مسلمانان دي، او مسلمانان د خاورې سودا چا سره نه كوي او نه زمين فروش مسلمان كيداى نه شي؛ خو كه ته پكې مقبره يا هديره جوړوي؟ فقط مقبرې يا هديرې له پاره به يې مفته در كړم.

نو عمرو ابن العاص (رضي الله عنه) مقوقس ته همدا سې وويل: مسلمان مځكه نه خرڅوي مځكه مور ده او مسلمان مور نه خرڅوي په يوه لويشت مځكه مسلمانان ډير سرو نه قرباني كوي خو چاته يې پرېږدي نه.

بيا عمرو ابن العاص (رضي الله عنه) ورته وويل: خبردار بيا د داسې كارونو اراده ونه كړې چې د سختې بې شرمۍ سره به مخ شي،

بيا مقوقس خپلو عسكرو ته وويل: ما غوښتل چې په دې بهانه دغه غر واخلم او د مسلمانانو له پاره ترې مورچه جوړه كړم خو امير المؤمنين (رضي الله عنه) راته داسې اشاره راكړه چې كله به مې هم له ياده ونه وځي، يعنې د هغه د هديرې نه مطلب دا ؤ كه غلط حركت دې دغه غره طرف ته وكړ؟ نو دغه غره به ستاسې له پاره هديره شي.

بيا مقوقس وويل: ترڅو چې مسلمانان د غسې په اسلام او خاوره مين اشخاص لري هميشه به كامياب وي خو كله چې د دوي مشرانو د دښمن سره د مځكې سودا وكړه، نو بيا به يې خپل قوم او ولس هميشه له پاره ذليله وي.

گرانو دوستانو لكه څنگه چې د عمر (رضي الله عنه) نور سيرت كې را سره ياست د عمر (رضي الله عنه) د شهادت غمجنو شيبو كې را سره اوسئ.

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۳۲) برخه:

او د شهادت غمجنه پېښه:

لکه چه وړاندې مو ذکر کړل، چې کعب الاحبار ورته ويلي وو، چې زموږ کتابونو کې د همدې کال د ذالحجې مياشتې اخير کې ستا د شهادت امکان شته؛ نو کله چې عمر (رضي الله عنه) اخيرې حج ته ولاړ، نو په عرفات کې يې ځانله دغه دعاء وکړه:

«ای ربه زما عمر زيات شو، ای ربه زما قوت او طاقت ختم شو، ای ربه: اوس خو زما رعیت ډیر زیات شو، مسلمانان ټولې دنیا ته ورسیدل، او زیات ملکونه یې فتح کړل، اوس مې ځانله در غواړه اوس مې د خپل حبیب سره ملاقات نصیب کړه، یا ربه: ما مه ضایع کوه، یا ربه: ته خو پوهیږې چې زما ستا ملاقات ته تلوسه ده، یا ربه: ما ته شهادت نصیب کړه، یا ربه: ته خو خبریې چې مونږ درې تنه د اُحد غره ته ختلي وو او غر په زلزله شو او و خوځیدلو او ستا گران پیغمبر ﷺ ورته وویل: ای اُحد: ودریږه تا باندي یو نبی ﷺ، یو صدیق (رضي الله عنه) او دوه شهیدان ولاړ دي، نو هلته خو غیر زما او عثمان (رضي الله عنه) نه بل څوک نه وه، نو ما ته زما د شهادت ارمان پوره کړه،

ای ربه: ته خو عالم یې چې یوه ورځ نبی ﷺ زه ولیدم چې سپینې جامې یا کالي مې اغوستي وو، نو نبی ﷺ رانه پوښتنه وکړه چې جامې دې نوي دي که مینځل شوي دي؟ نو ما ورته وویل:

چې مینځل شوي دي نور رسول الله ﷺ راته وویل: نوې جامې اغونده، او ژوند عزتمند تیر کړه او شهید مړ شه

او الله ﷻ به درته په دنیا او اخرت کې د سترگو یخوالی در کړي، بیا یې لاسونه اوچت کړل دعایې وکړه یا الله ﷻ ما ته مقبول شهادت نصیب کړه.

یا ربه: ما ته مرگ ستا د حبیب په کلي کې را کړه یعنې مدینه منوره کې.

نو الله ﷻ یې دعاء قبوله کړه، کله چې د حج د فریضې آداء کولو بیرته راستون شو نو د مغیره ابن شعبه غلام چې د نهاوند په جگړه کې اسیر او غلام شوی ؤ، کافرانو ولمسولو او د مال متاع او واده لالچ یې ورکړ، دغه مجوسي غلام ابو لؤلؤ باندي مشهور ؤ چې اصلي نوم یې فیروز ؤ، دې خبیث کافر خپل خنجر چې دواړه طرف ته تیز تیره ؤ، مسموم یا په زهرو ککړ کړ او سهار وختي مسجد سره پټ شو.

کله چې عمر (رضي الله عنه) محراب کې امامت له پاره ودرید او د لمانځه صفونه یې برابرول نو ابو لؤلؤ پیروز مجوسي وړ باندي رامنډه کړه او په ډیرې تیزی سره یې درې گذاره ووهه او بیرته په تینسته شو، نورو صحابه کرامو د نیولو کوشش وکړ خو مجوسي کافر هر هغه چا باندي وار کول چې مخې ته به ورغی، نو ټول دیارلس (۱۳) تنه یې زخمیان کړل چې (۹) تنه پکې شهیدان شول، بیا اخير صف کې یو صحابي ورته مخ باندي څادر واچولو او د شاه لخوانه یې کلک غیږ ترې چاپیره کړه چې دې وخت کې ابو لؤلؤ فیروز المجوسي خپل خنجر باندي د خپلې غاړې رگونه غوڅ کړل او خپل خنجر یې خپله مړۍ کې ښخ کړ او مردار شو.

عمر (رضي الله عنه) پریوت او دغه آیات یې تلاوت کړ (وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَّقْدُورًا)

* کتاب الاسعاب ج ۳ صف ۲۴۳، طبقات الکبری ج ۳ صف ۲۵۲-۲۵۳، اسد الغابة ج ۴ صف ۱۸۰-۱۸۳:

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

نو عبد الله ابن عباس (رضي الله عنه) عبد الرحمن ابن عوف له لاسه ونيولو او لمونخ ته يې مخکې کړي، نو عبد الرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) اسانه او لنډ لمونخ اداء کړي او عمر (رضي الله عنه) يې په اوږه کړي او خپل کور ته يې يو وړي.

هلته لږ په هوش راغی نو غږ يې وکړ ماته او به راوړي، زه او دس کوم لمونخ رانه قضاء کيږي او داسې حال کې چې د وينو فواري يې بدن نه روانې دي، او دس يې وکړ او ښه په اطمینان سره يې لمونخ وکړ. بيا يې صحابه کرامو ته وفرمايل: څوک چې لمونخ نه کوي د هغوی په اسلام کې برخه نشته، لمونخ هيڅ حالت کې قضاء کول نه دي روا، دې وخت کې طبيب ورته راوړسيد،

طبيب چې يې زخمونه وليدل، ورته يې وويل: امير المؤمنين (رضي الله عنه) زخمونه دې ډير ژور دي او ستا د بچ کيدو امکان نشته نن ما ښام پورې دې د شهادت امکان دی، که وصيت کول غواړي نو وصيت وکړه ځکه چې ډيره وینه دې ضايع شوې ده، او داسې زخمونه په گنډلو نه روغیږي.

صحابه کرامو ورته وويل: يا امير المؤمنين (رضي الله عنه) خپل خليفه وټاکه نو امير المؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: زه د خلافت له پاره وړ او مناسب څوک نه وينم.

خلافت ډير مشکل کار دی؛ خو هغه کسان دې خپلو کې مشوره وکړي چې رسول الله ﷺ ترينه د وفات په وخت راضي او عشره مبشره هم پکې دي، بيا يې يو يو ذکر کړل دغه کسانو کې څوک وټاکي.

علي ابن ابي طالب (رضي الله عنه)

عثمان ابن عفان (رضي الله عنه)

طلحه ابن عبيد الله (رضي الله عنه)

زبير ابن عوام (رضي الله عنه)

عبد الرحمن ابن عوف (رضي الله عنه)

سعد ابن ابي وقاص (رضي الله عنه).

بيا صحابه کرامو ورته وويل: مونږ ته نصيحت وکړه!

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وفرمائيل: چې د الله ﷻ کتاب او رسول الله ﷺ سنت کلک ونيسئ، او په همدې عمل او فيصلې کوئ، کله به هم گمراه نه شئ، همدا مو کاميابي ته رسوي

بيا يې وفرمايل: اي انصارو تاسو چې څنگه اول کې انصارو ته زړونه او سينې پراخه کړې وې همدا سې به ثابت قدمه اوسئ.

بيا يې مهاجرينو ته وفرمايل: اي مهاجرينو له انصارو وروڼو سره ښه چلند کوئ تاسې او ستاسې اسلام چانه اخستې، او انصارو تاسې او ستاسې اسلام ته ځای را کړي ترڅو چې ټوله دنيا ته ورسيد.

او ټولو ته دا زما نصيحت دی چې:

«کلو او بانډو خلکو سره زيات کومک او مرسته کوئ، دوئ په عقیده کې ډير مضبوط وي.

«ای مسلمانانو: دميانو سره ښه سلوک او ښه چلند کوئ.

«دوئ تاسې ته جزيه درکوي چې ستاسې د اولادونو رزق پکې دی.

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارك سيرت ***

دې ذميانو ستاسې د بنمن د بنمن گڼلی دی او ستاسې د قانون تابع دي ترڅو چې ذميانو غداري نه وي کړي تاسې ورسره کومک کوئ.

او ای مسلمانانو: خپلو ماتحتو خلکو باندې سختي مه کوئ، دوی هم ستاسې په شان تن او وجود لري خپل کارونو کې ور باندې ظلم مه کوئ.

خپلو زنانو و سره ښه چلند او ښه رویه کوئ.

او په ښو نبوي ﷺ اخلاقو یې تربیه کړئ.

خپلو اولادونو باندې نظر ساتئ او د دوی ښه تربیه په تاسې لازم ده.

د عمر (رضي الله عنه) د شهادت بله برخه بیا ان شاء الله را سره اوسئ،

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۳۳) برخه:

او د شهادت دوهمه برخه*

کله چې عمر (رضي الله عنه) صحابه کرامو رضي الله عنهم ته د خلافت له پاره وړ کسان وښودل نو عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) يې ځان ته نږدې راوغوښت ورته ئې وويل: درې ورځې ته لمونځ ورکوه او دغه زما ښودل شوي کسان يو کور کې بند کړه ترڅو چې يې په يو تن خليفه رضا مندي نه وي ښودلې بهر ته يې مه پرېږده او چې دوی خليفه وټاکي او بيا که چا د هغه مخالفت کولو، نو سر ترې کټ کړه نرمي ورسره مه کوه.

بيا يې عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ځان ته نژدې راوغوښت، ورته يې وويل: زويه ولاړ شه ام المؤمنين عائشې (رضي الله عنها) ته ووايه: چې عمر (رضي الله عنه) وايي چې که ته زما د دنيا تر ټولو محبوب نبی ﷺ او زما تر ټولو گران دوست ابوبکر (رضي الله عنه) سره نژدې د ښخيدو اجازه وکړې؟ زه به ډير خوشحاله شم زما نور هيڅ ارمان نه دی پاتې ټول الله ﷻ پوره کړي دي، فقط همدا يو ارمان لرم لکه چې دنيا کې مې د دوی جلاوالی نه شوو برداشت کولای اخرت کې يې هم جلاوالی نه شم برداشت کولای، او دا به زما له پاره لوی د فخر ځای وي،

زويه ورشه خو زما نوم ورته واخله او امير المؤمنين (رضي الله عنه) نوم ورته مه اخله زه اوس امير المؤمنين نه يم.

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) په بېرې د ام المؤمنين عائشې صديقې (رضي الله عنها) کور ته ورغی او از يې ورته وکړ، مورې زه عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) يم زه دننه را تلای شم؟

ام المؤمنين عائشې صديقې رضي الله عنها ورته وويل: هو زويه راشه ايا عمر (رضي الله عنه) وفات شو؟

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) دننه داخل شو گوري چې د ام المؤمنين عائشې صديقې رضي الله عنها له سترگو له سيلاب او ښکې روانې دي.

* کتاب الاستيعاب ج ۳ صف ۲۴۵-۲۴۴.

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

عبداللہ ابن عمر (رضي الله عنه) هم سلگي شروع کړې، ام المؤمنین عائشې صدیقې رضي الله عنها ترینه پوښتنه وکړه چې زويه څنگه راغلی ئې؟

عبداللہ ابن عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: پلار مې را ليرلی يم که ته ورته د رسول الله ﷺ او ستا والد ابوبکر الصديق (رضي الله عنه) سره څنگ کې د استراحت کولو له پاره اجازه ورکړې.

◆ عائشې صدیقې رضي الله عنها ورته وویل: ما خودغه ځای خپل ځان له پاره خوښ کړی ؤ او دا زما کوټه ده، خو چې عمر (رضي الله عنه) رانه غوښتنه وکړه نو زما اجازه ده عمر (رضي الله عنه) ماته له خپل ځان نه زیات گران دی، هم هلته دې راحت گاه ورته جوړه کړې، عبداللہ ابن عمر (رضي الله عنه) خوشحاله شو چې د والد صاحب ارزو یې پوره شوه.

◆ بیرته په منډه راغی کله چې کور ته دننه شو نو عمر (رضي الله عنه) سترگې ورواړولې، زويه کوم ښه خبر دې راوړی؟

عبداللہ ابن عمر (رضي الله عنه) هو بابا: ښه خبر دی ام المؤمنین (رضي الله عنها) اجازه راکړه.

امير المؤمنین (رضي الله عنه) وویل: الحمد لله چې آخرت کې مې هم د رسول الله ﷺ او ابوبکر (رضي الله عنه) گاونډ په نصیب شو.

بيايي وفرمايل: څنګدن دومره سخت دی، که دا ټوله دنيا زمالاس کې وای ما به د قيامت د سختيو په مقابل کې فديه کې ورکړې وای.

نو عبداللہ ابن عباس رضي الله عنه ورته د سورت مريم (٧١) لمبر آیات تلاوت کړې.

بسم الله الرحمن الرحيم،

(وَأَنْ مِّنْكُمْ أَلَا وَآرِدْهَا) الخ

بيايي ورته وویل: زما اميد دی چې ته به فقط لکه برق غونډې په جهنم تيرېږې او بس،

دا ځکه چې امير المؤمنین يې امين المؤمنین يې سيد المؤمنین يې تا په کتاب الله فيصلې کړې دي، تا عدل کړی دی، تا حقوق په عدل تقسيم کړې دي، ته د اسلام له پاره مددگار وې تا ملکونه فتح کړې دي، تا ټوله دنيا ته د عدل قوانين وضع کړل، تر قيامته به خلک ستا په عدليه قوانينو فيصلې کوي.

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: ايا ته به د قيامت په ورځ گواهي وکړې؟ چې ما دغه کارونه په صداقت تر سره کړې دي؟

عبداللہ ابن عباس رضي الله عنه ورته وویل: هو زه به دغسې گواهي کوم.

بيبا عمر (رضي الله عنه) يوه د خبستې تکړه را پورته کړه چې کاش زه داسې يوشی وای چې بيبا ختم شوی وای او د قيامت عذاب نه بچ شوی وای، کاش چې زه مور نه نه وای پيدا شوی، کاش چې زه هيڅ هم نه وای، بيبا يې اسمان طرف ته سترگې مبارکې وغړولې مسکي شو کليمه شهادت يې وويله او روح يې رحلت وکړ او د عليين طرف ته لاړ.

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

بيبا د صحابه کرامو يو زوگ شو هر يو به ورتلو او په مبارک مخ به ئې ښکلو او د دوی د سينو نه لکه ژرنده د ژړا او اوزونه پورته کيدل.

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارک سيرت ***

اخيري يې د عمر (رضي الله عنه) مبارک جسد په اوږو راواخيست او د اخيري ارامگاه طرف ته يې راوړ.

چا د دې جرئت نه شو کولای چې، خبره وکړي بيا يې په شريکه قبر مبارک ته داخل کړ، او د ټولو د سترگو نه د اوښکو باران روان ؤ، چې کله يې قبر ته وسپاره نو عبداللہ ابن سلام (رضي الله عنه) يې سر طرف ته ودرید يو خوا بل خوا يې وکتل مخکې ترينه رسول الله ﷺ او دهغه سينې مبارکې سره د ابوبکر (رضي الله عنه) سر برابر ؤ او د ابوبکر (رضي الله عنه) سينې مبارکې سره د عمر (رضي الله عنه) سر مبارک برابر ؤ، داسې ترتيب سره قبرونه جوړ شوي وو.

نو عبداللہ ابن سلام (رضي الله عنه) په ژړا شو او ويې فرمايل: عمره (رضي الله عنه) ته زمونږ مهربانه وروړوې، د حق له پاره سخي وي، باطل له پارت بخيل وي، سترگو کې دې رعب او اثر ؤ، سترگې دې له حيا ډکې وې، په کوم شي چې به الله ﷻ خوشحاله کيده ته به په هغې خوشحاله کيدلې او په کوم شي به چې الله ﷻ خپه کيده ته به هم خپه کيدلې.

عمره (رضي الله عنه) تا د چا بيخايه صفتونه نه کول او نه دې د چا غيبت کولو، نوريې د خبرو تاب نه ؤ، نو علي (رضي الله عنه) يې پښو مبارکو ته ودریده، هغه هم سلگۍ وهلې بيا يې وفرمايل: الله تعالی ﷻ دې درباندي رحم وکړي، يا عمره (رضي الله عنه) په الله ﷻ قسم چې د نبی ﷺ نه بعد تر ټولو ته را باندي گران وي، ستا هره کارنامه مور له پاره يو کتاب درس دی، تر څو چې ستا سيرت زمونږ مخې ته موجود وي کله به هم ذليل او برباد نه شو.

بيا ابو عبيده ابن جراح (رضي الله عنه) وفرمايل: زما دې په الله ﷻ قسم وي چې د عمر (رضي الله عنه) په رحلت اسلام کې داسې درز يعنې چاود پيدا شوه لکه ديوال کې چې درز يا چاود پيدا شي چې کله به هم جوړ نه شي.

بيا حذيفه ابن يمان (رضي الله عنه) وفرمايل: کله چې عمر (رضي الله عنه) ژوندي ؤ د اسلام مثال داسې ؤ لکه چې څوک خپل منزل طرف ته روان وي چې قدم اخلي نو منزل يې رانژدې کيږي او د عمر (رضي الله عنه) د رحلت نه بعد داسې شو لکه څوک چې د خپل منزل يا هدف نه شاته روان وي چې څومره قدم اخلي منزل ترې ليري کيږي.

عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ خو سيرت يې ژوندي دی، عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ خو عدليه او قوانين يې ژوندي دي، عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ شجاعت يې ژوندي دی، عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ خو مور ته يې داسې نوم پريښود، چې تر قيامته به ورباندي فخر کوو، عمر (رضي الله عنه) ځان له د فاروق لقب وگتلو.

عمر (رضي الله عنه) زړونه وگټل مسلمانان او کافران ټول يې کارنامې ستايي.

روح دی بناد وي ځای يې جنة الفردوس شه،

گرانو دوستانو راتلونکي نشر کې د عمر (رضي الله عنه) هغه لاس ته راوړنې ذکر کوو چې تر قيامته پورې به خلک ترې استفاده کوي را سره اوسئ.

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۳۴) برخه:

د هغه خلکو جو ابونه چې وايي اسلام او علماؤ انسانيت ته کوم خدمت کړی دی؟

- (1) اول لقب د امير المؤمنین عمر (رضي الله عنه) ته ورکول شوی دی.
- (۲) هجري شمسي او هجري قمري تاريخ عمر (رضي الله عنه) رواج کړی دی.
- (۳) اول لمونځ يې د تراويح شل رکعت په جمع شروع کړ او ټولو ملکونو ته يې مکتوبونه وليږل چې په جمع شل رکعت ته تراويح وکړي.
- (4) تر ټولو اول يې قرآن کریم ترتيب او په يو مصحف کې وليکه زاړه اثار چې په تختو پانډو او نورو طريقو ليکل شوي وو وسوځول.
- (۵) تر ټولو لومړی يې د سجالاتو او سوانحو سستم جوړ کړ، چې د هر چا سوانح، قوم او قبيله د اوسيدو ځای يې پکې وليکل.
- (۶) د شپې د گشت کولو او د خپلو خلکو د احوال نه ځان خبرولو عادت عمر (رضي الله عنه) جوړ کړی دی.

(۷) د شپې پيره کول او د دښمن له حالاتو ځان خبرول عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي.

(۸) د علم النحو قواعد عمر (رضي الله عنه) شروع کړل او عامو خلکو ته يې فرمان جاري کړ چې بغير علم نه به بل چاته تعليم نه ورکوي، اول به ځان په عربي او د عربي په قواعدو پوهه کوي بيا به بل چاته تعليم ورکوي.

(۹) تر ټولو اول مسافر ځانې په لويو لارو کې عمر (رضي الله عنه) رواج کړي، چې له چانه به لاره ورکه شوه، بيا به ورسره د لارې خرڅ ختم شو مفت به يې ورسره وړه، قجورې، ممیز، غوري او اوبه کومک کاوه.

(1۰) د پوځ له پاره د تقاود سستم او تنخواه عمر (رضي الله عنه) وټاکله چې د پوځي د مرگ وروسته به هم جاري وي،

(11) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) د حکومت له پاره داسې قوانين وټاکل چې د هغې په برکت به کار اهل کار ته سپارل کيده، او د هر چا د پاسه به يو څوک و چې پوښتنه ترې وکړي او غلطيانې ورته په گوته کړي.

(1۲) تر ټولو اول دارالقضاء عمر (رضي الله عنه) جوړه کړې ده چې خلکو به هماغه ځای خپلې دعوي وروړلې چې بنياد يې ابوبکر (رضي الله عنه) ايښی ؤ او عمر (رضي الله عنه) عملي کړ.

(1۳) خوراكي مواد له شتمنو ملکونو نه غريبو ملکونو ته په کښتيو کې وړل، عمر (رضي الله عنه) شروع کړل.

(14) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) قضاء له حکومتي سستم او حکومت جلا او مستقلة کړه چې ازادانه فيصلې وکړي او د قاضيانو د تربيه کولو له پاره يې تربيه گاه جوړه کړه چې پاک نفسه او دینداره قاضيان تربيه کړي او ټولو ښارونو ته يې ځانله دارالقضاوې جوړې کړې.

* ماخوذ من حكاية الصحابة ٭
البدایه والنهایه

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارك سيرت ***

(15) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) د قاضي په وړاندي مساوات وضع كړل چې بي له توپير به نراو
بنځه مالدار او غريب بادشاه او گدا ورته يو ځای ودريري.

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۳۵) او اخيري برخه:

د عمر ابن الخطاب (رضي الله عنه) هغه خدمات چې د ټول انسانيت له پاره يې كړي دي:

- (1) د مجرمينو له پاره توقيف خانې يا بنديخانې جوړول او په هغه كې د انسان له پاره ضروري سهولتونه عمر (رضي الله عنه) رواج كړي دي.
- (۲) تر ټولو اول د مسجد نبوي ﷺ د توسيع او لويولو پروگرام او بيا د نورو مسجدونو د لويولو اجازه،
- (۳) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) د خيرييه كارونو اداره جوړه كړه چې هغې ته به مالدارو خلکو خيراتونه او صدقات راوړل بيا به عمر (رضي الله عنه) په مستحقينو ويشل چې هغه كې غير مسلم نادارو ته هم برخه ورکول كیده.
- (۴) تر ټولو لومړی اسلامي سکه يا اسلامي روپۍ چې د مسلمانانو نښان او کلمه به وړباندي وه، عمر (رضي الله عنه) جوړه او رواج كړه.
- (4) تر ټولو لومړی لويه صدقه جاريه د عمر (رضي الله عنه) وه چې په خيبر علاقه كې مخكه وه، هغه ټوله يې په داسې طريقه صدقه كړه، چې تر قيامته يې چاته د ملكيت اجازه نشته حكومتونه د هغې امدن د اوقافو او خيرييه مؤسسو په ذريعه په كونډو، يتيمانو او بې وزلو ويشي.
- (۵) د مجرمينو د تاديبله پاره دوره يا قمچينه عمر (رضي الله عنه) رواج كړې ده، چې بد عمله خلك به يې پرې لارې ته راوستل.
- (۶) د شرابو په چنبلو (۸۰) دورې تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) شروع كړې.
- (۷) د جنازې لمونځ په يو ځل په جمع كول، عمر (رضي الله عنه) رواج كړي دي له دې مخكې به خلکو ډلې ډلې بيل بيل جنازې كولې.
- (۸) تر ټولو لومړی ډاگخانه او د خطونو وړلو راوړلو سيستم عمر (رضي الله عنه) شروع كړی دی، چې مخصوصه اداره يې ورته جوړه كړه چې فقط همدا دنده به يې وه.
- (۹) تر ټولو لومړی د لښتنيو، ويالو او نهرونو كيندل او پلونه جوړول عمر (رضي الله عنه) رواج كړي دي.
- (1۰) تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) د شاپو او بې حاصله مخكو د اصلاح كولو له پاره قانون جوړ كړ چې هر چا شاپه او بې حاصله مخكه اباده كړه د هغه شوه.
- چې په دې كار سره بيخي زياتې شاپې او بې حاصله مخكې خلکو ابادې كړې.

* ماخوذ من كتاب الاستعابه
والبدایة والنهائة وكنز العمال

*** د عمر فاروق رضي الله عنه مبارك سيرت ***

- (11) تر ټولو لومړی په رمضان کې مسجدونه رڼا کول عمر (رضي الله عنه) رواج کړل.
- (12) تر ټولو لومړی فرش يعني پوزې په مسجد کې غوړول عمر (رضي الله عنه) شروع کړي دي.
- (13) تر ټولو لومړی بيت المال له پاره خاصه اداره عمر (رضي الله عنه) جوړه کړې ده.
- (14) تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) د فوځيانو له پاره داسې قانون جوړ کړ؛ چې د پوځي د خدمت کولو وخت به د څلورو مياشتو سفر نه زيات نه تيريږي، بيرته به راستنېږي، يعني د هېڅ پوځي، پوليس او مجاهد سفر به د څلورو مياشتو نه، زيات نه وي او نه به د خپلو کورودانو (ميرمنو) نه زيات وخت ليري تيروي.
- (15) د منظمو ښارونو د جوړولو سستم تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) رواج کړ.
- (16) د باراني مخکو هوارول او غرونو کې لارې جوړول عمر (رضي الله عنه) رواج کړل.
- (17) په ذميانو جزیه کښيښودل تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) شروع کړل.
- (18) د يهودو، د ټول حجاز او جزیره العرب نه ويستل او شام ته جلا وطن کول خصوصاً د نجران يهود؛ چې دوی به هميشه د مسلمانانو په ضد دسيسې جوړولې، نو ځکه عمر (رضي الله عنه) د رسول الله ﷺ هغه حديث شريف عملي کړ، چې مشرکان دې جزیره العرب نه ويستل شي او بيرته دې داخلیدو ته نه راپرېښوستل کېږي.
- (19) تر ټولو لومړی داسې فاتح چې پوره ملکونه يې په يو وار فتح کړي وي عمر (رضي الله عنه) دی.
- (20) تر ټولو لومړی د دنيا هري برخې ته مجاهدين او علماء، عمر (رضي الله عنه) لېږلي دي او هلته يې مضبوطې چاوڼۍ او درسگاوي جوړې کړې دي.
- دا د عمر (رضي الله عنه) مختصر مبارک سيرت که چيرې و غواړو نور هم دوام ورکړو هيڅکله به پای ته ونه رسيږي، د هغه د ژوند هره لحظه د عبرت ډکه ده، اوس به همدا کفايت وکړي راتلونکي سيرت د اسلام د دريم خليفه او دريم ستوري عثمان (رضي الله عنه) په باره کې دی، د هغې لوستو ته مو هم رابولم راسره اوسئ.
- ژباړه: ليک او ترتيب
- ستاسې ورور حبل الله المتين

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**